

670914

FUNDAȚIUNEA

FERICITULUI

ALEXANDRU STERCA SIULUTIU

ARHIEPISCOP ȘI METROPOLIT GR.-CAT. DE ALBA-IULIA ȘI FĂGĂRAȘ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B L A J 1926.

TIPOGRAFIA SEMINARULUI TEOLOGIC GR.-CAT.

64

BIBLIOTECA
Prof. I. LUPAȘ

FUNDAȚIUNEA

FERICITULUI

ALEXANDRU STERCA SIULUTIU

ARCHIEPISCOP ȘI METROPOLIT GR.-CAT. DE ALBA-IULIA ȘI FĂGĂRAȘ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**LITERELE FUNDAȚIONALE, TESTAMENTUL
ȘI REGULAMENTUL DE ADMINISTRAȚIE.**

BCU Cluj-Napoca

4060 027 6168

B L A J 1926.

Litterae Fundationales.

Litere Fundationale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ego etiam infrascriptus, Archi-Episcopus et Metropolita Albo-Julienſis *Alexander Sterca Sulucz* praesentium mearum Literarum virtute et tenore, sequentem perpetuo valituram, irrevocabilem et sub incurendo anathemate, et divina indignatione a nemine, sub nullo praetextu, aut titulo, violandam aut immutandam, vel transformandam, in favorem et sublevamen viduarum pauperis cleri, et Juvenum populi nostri Romani, specialiter ad hanc Almam AEpplam et Metropolitanam Archidioecesim Albo-Julienſem, aut ad Gr. Cath. Religionem in Transylvania pretinentium, aliorumque piorum Institutorum facio fundationem In Nomine Patris, et Filii, et spiritus Sancti Amen.

Pro basi fundamentoque, et perpetua scaturigine huius meae Fundationis irrevocabiliter et pro prepetuis temporibus testor, do, et dono ac lego:

1. Omnia illa immobilia bona, cum omnibus ad haec bona appertinentibus rebus etiam mobilibus, quae Ego recentiore tempore ab Illma Domina Comitissa Marco-Pejacsevich, nata Comitissa Hermina Bethlen in possessione Spring, inclito Comitatu Albae Inf. ingremiata, Nominali Summa: Nonaginta sex millibus florenorum Monetae Conventionalis in Obligationibus Urbarialibus emi, quae in reali pecunia et summa in Obligationibus Urbarialibus, ad praesentis temporis pecuniae Cursum et Valorem reducta: Quinquaginta septem millia efficiant — prout legitime die 3-a Aprilis 1861 confectus Contractus uberius idigitabit.

2. Ut haec bona tantoplus fructificare possint in Instructionem horum bonorum testor, do et dono, legoque omnia pe-

Eu încă și subscrisul Alexandru Sterca Sulucz Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia, în puterea și înțelesul Literilor mele de față, fac următoarea fundațiune de valoare perpetuă, irevocabilă, care sub pedeapsa afuriseniei și a mănii cerești nu se va putea vătămă, schimba ori transforma din partea nimănui sub nici un fel de pretext sau titlu, în folosul și spre ajutorarea văduvelor clerului lipsit și a tinerilor poporului nostru român, mai ales ai acelora, cari se țin de aceasta Alma Arhidieceză Arhiepiscopală și Mitropolitană de Alba-Iulia, sau sunt de religiunea gr.-cat. din Transilvania, precum și a altor institute pii, în numele Tatălui și al Fiului și al Spiritului Sfânt. Amin.

Ca bază și fundament precum și ca izvor perpetuu al Fundațiunii mele acesteia, dau, donez și leg irevocabil pentru toate vremurile:

1. Toate acelea bunuri imobile, cu toate lucrurile ce se țin de aceste bunuri fie și mobile pe cari le-am cumpărat Eu în timpul din urmă dela Ilustra Doamnă Contesa Marco-Pejacsevich născută Contesa Hermina Bethlen în proprietatea Spring situată în celebrul Județ al Albei inferioare în suma nominală de: Nouăzeci și șeasă mii floreni Monetă Convențională în obligațiuni urbariale cari în bani gata și suma reală în obligațiuni erariale reduse la cursul și valoarea banilor timpului prezent, fac 57 de mii, precum va arăta mai pe larg Contractul făcut conform legilor în ziua de 3 April 1861.

2. Pentruca acestea bunuri să poată fructifica cât mai bine, ca înzestrare a acestor bunuri testez, dau, donez și leg toate

cora mea cornuta, ut pote: boves jugales, juvencos, vaccas lactiferas et juvencas item bubalos et alia pecora et pecudes, uti sunt: oves, porci, et omnes equos et eques, hinnulosque et admissarios, qui post mortem meam tamquam mea proprietas supermanerent et existerent, exceptis iis, quae Ego specialiter adhuc vita mea durante alicui dedissem, vel donassem, vel ultimo meo diversoque Testamento legassem, quae si necessaria omnia ad domini Spring ducendam oeconomiam, et Instructionem non essent, convertantur in pecuniam, quae adjungatur reliquo capitali, ut fructificet.

Pari ratione in Instructionem horum bonorum testor, do, donoque et lego omnia Instrumenta mea oeconomica, quocumque nomine ea vocarentur, quae post mortem meam superexisterent, et ad massam meam reliquiariam pertinerent, ut pote: aratra, currus, occas, item omnia ferrea fossilia instrumenta, nec non omnia vacua vasa vinacea, idest vasa ad cellarium item ad vindemiam et torcularia pertinentia maiora et minora quocumque nomine vocata, et insignata essent, etiam quae Blasii, vel ubique in dominio Blasiiensi reperirentur. Suapte intellecto eo, quod illa instrumenta oeconomica, et vasa ad cellarium pertinentia etiam vino plena, quae morti meae superresiduae manserint, ad instructionem horum bonorum pertinere debeant.

3. In auctionem huius meae Fundationis testor, donoque et lego:

a) Omnem meam pecuniam, sive ea in paratis, sive in obligationibus esset, quae post mortem meam, detractis funebra libus expensis, et servitorum salariis et mercedibus, aliisque debitis expensisque nefors semet exerentibus, item iis legatis, quae aliquibus personis, vel in alios fines ultimo meo testamento facerem et darem, substantiae meae pecuniariae superesse posset.

b) Insuper lego et testor omnes illas taxas urbanales quibus mihi Cives, sive incolae oppidi nostri Blasiiensis, inde a tempore denominationis meae in Eppum Fogarasiensem, hoc est a 28 Novembris 1850 usque in hodiernum diem, titulo taxae ur-

vitele mele cornute, precum boii de jug, juncii, vacile cu lapte și junincile asemenea și bivolii și alte soiuri și capete de vite, precum sunt oile, porcii și toți caii și iepele, catârii și armăsarii, cari ar mai rămânea și esista după moartea mea ca proprietatea mea, afară de acelea, pe cari le-aș fi dat sau dăruit eu cuiva în mod special încă fiind în viață, sau le-aș fi legat prin un ultim și deosebit Testament al meu, cari dacă nu ar fi de lipsă toate la conducerea economiei și înzestrării domeniului din Spring, să se schimbe în bani, cari să se alăture la celalalt capital spre fructificare.

De asemenea testez, dau, donez și leg ca înzestrare ai acestor bunuri toate recvizitele mele economice, de ori ce nume, cari ar mai esista după moartea mea și s'ar ține de totalul lăsamântului meu, precum pluguri, care, grape, astfel și toate recvizitele mele de săpat, precum și toate vasele goale de vin, adecă vasele ce se țin de pivniță, celea pentru cules și stors de struguri, mai mari sau mai mici, ori cum s'ar numi acelea și ar fi însemnate, și acelea cari s'ar afla în Blaj sau ori și unde în domeniul dela Blaj. De sine înțeles, că acelea recvizite economice și vase de pivnițe chiar și pline cu vin, pe cari le am în Spring cu toate naturalele și roadele cari ar mai rămânea nefolosite după moartea mea, trebuie să aparțină de înzestrarea acestor bunuri.

3. Pentru sporirea fundațiunei mele acesteia, testez, dau, donez și leg :

a) Toți banii mei, ori ar fi aceia în bani gata, ori în obligațiuni, cari după moartea mea, ar mai rămânea din tot avutul meu pecuniar, subtrăgând spesele de înmormântare, simbria și salariul servitotilor precum și alte îndatoriri și cheltueli, ce la caz poate s'ar ivi, asemenea și acelea obligamente ce le-aș fi făcut; sau le-aș fi dat spre alte scopuri prin ultimul meu testament.

b) Afară de aceea leg și testez toate taxele acelea urbariale, cu care-mi sunt datori cetățenii sau locuitorii orașului Blaj, dela denumirea mea de Episcop al Făgărașului, adecă dela 28 Novembre 1850 până în ziua de azi, sub titlu de taxă

ita manipulabunt, ut post mortem meam puros proventus de immobilibus bonis, et interusura de capitali pecuniario, in obligationibus vel vero parata pecunia praevium in finem a me legatis, et transpositis obvenientia, solícite et solerter curabunt, ut de tempore in tempus, et de anno in annum, imo etiam de dimidio anni statim elocent, et redigant in capitalia eo usque, donec capitale exurget et augetur usque 250.000 fl. = ducenta quinquaginta millia florenorum in valuta austriaca; et eo usque nulli et nemini aliqua pensio vel stipendium dari poterit ex proventibus, vel interusuriis memoratorum superius immobilium bonorum et capitalis; — suapte intellecto eo, quod si divina gratia superstitem me conservare dignabitur, et proventus memoratorum fundationalium bonorum, interusura ab hoc fundationali capitali obvenientia, semper ego sine omni obstaculo et impedimento percipiam, et de iis libere ad bene placitum meum disponam, et dispensabo.

§ III. a regula §-i II. superius facta, excipiuntur ii, quibus ego nominanter, aut per hoc fundationale instrumentum, aut per separatum aliud meum testamentum, vel codicillum, dari pensiones aut stipendia, statim post mortem meam vellem et disponam; talibus enim, etiam antequam fundationalis summa exurgeret ad capitale 250,000 fl. v. a. prout superius dictum est, statim post mortem assignatas per me illis applacitas pensiones, vel stipendia, ex puris proventibus bonorum fundationalium vel ex interusuriis capitalis fundationalis exsolventur, secundum, declaratam, vel declarandam meam voluntatem.

§ IV. Posteaquam modalitate superius § II. exposita et indigitata, e proventibus legatorum immobilium bonorum, et ex interusuriis legati et transpositi per me capitalis pecuniarii fundationalis, excreverit ad summam biscentum et quinquaginta millia florenorum in val. austr. — 50.000 fl. idest Quinquaginta millia florenorum in valuta austriaca segregabuntur ad formandum ex iis, et ex puris proventibus dictorum immobilium bonorum deinceps quoque provenientius, aliud novum capitale, quod iterum modalitate § II. expresse indigitata manipulabitur, interusuraque ex hoc novo 50.000 fl. v. a. capitali de

fel, că vor grigi cu totdeadinsul ca după moartea mea venitele curate din bunurile imobile, cametele proveniente din capitalul în bani sau în bani gata, obligațiuni pe cari le-am legat de un scop anumit mai înainte, precum și din transcrieri, din timp în timp, din an în an, ba chiar și la o jumătate de an, îndată să fie elocare și capitalizate până atunci până când capitalul se va ridica și spori la 250,000 fl. două sute cincizeci mii floreni valuta austriacă, iar până atunci nu i-se va putea da nimănuia vre-o penziune sau stipendiu din proventele sau cametele capitalului sau bunurilor imobile mai sus pomenite. — de sine înțeles că dacă prevedința divină se va îndura a mă ținea în viață, cametele proveniente din acest capital fundațional totdeauna le voi ridica eu, fără nici o greutate și piedecă: voi dispune despre acelea respective le voi distribui liber după bunul meu plac.

§ III. dela regula §-lui II. arătată mai sus, se scot afară aceia, cărora eu cu numele aș vrea și aș dispune, sau prin aceste litere fundaționale, sau prin alt testament al meu separat, sau codicil; să li-se dea penziuni sau stipendii îndată după moartea mea: unora ca acestora dar, să li-se solvească îndată după moarte penziunile sau stipendiile asiguate și acordate lor din partea mea, din venitele rurale ale bunurilor fundaționale sau din cametele capitalului fundațional, conform voinței mele declarate sau ce se va declara, chiar și înainte de a se ridica suma fundațională la 250,000 v. a. precum s'a spus mai sus.

§ IV. Dupăce prin modalitatea espusă mai sus în § II. din venitele bunurilor mobile legate și din cametele capitalului pecuniar fundațional legat și transpus de mine, va crește la suma de 250,000 fl. v. a.; 50,000, adeca cinci zeci de mii fl. v. a. se vor separa pentru a forma din aceia și din venitele curate proveniente și de aci înainte din bunurile imobile amintite un nou capital, care, iarăș se va administra după modalitatea arătată precis în § II. iar cametele acestui nou capital de 50,000 fl. v. a, se vor adauge din timp în timp,

tempore in tempus, et de anno, immo etiam de dimidio anni in dimidium annum obvenientia, huic novo capitali quinquaginta millium florenorum val. austr. aggregabuntur, donec etiam hoc novum capitale ad 250.000 fl. idest: ducenta quinquaginta millia florenorum val. austr. accreverit, et exurexerit. Quo facto et obtento, 50.000 fl. in v. a. ex hoc etiam novo 250.000 fl. v. a. capitali iterum segregabuntur, et in illud tertium, et novum capitale convertentur; et sic in infinitum, donec libuerit, porro quoque de tempore in tempus modalitate § II. expresse indigitata omnia nova unum ex alio exurgentia capitalia pertractabuntur, et manipulabuntur, donec omnia haec capitalia, hac modalitate unum post aliud conflata, et in unam et eandem massam conjuncta, ultimario et lapsu plurium annorum ad plures etiam milliones R. florenorum multiplicari, et augeri valebunt, quae certe post patientiam aliquot annorum pauperi clero et populo nostro romano — cui exigua summa in praesenti, vel nihil, vel certe exiguum, et disparibile, insensibileque ferre posset adiutorium — maximam dotationem, et felicitatem adferre possent.

Qua modalitate residua et de tempore in tempus dicta hac modalitate ad 200.000 fl. v. a. conflanda stabilia capitalia manipulentur, et interusura eorum quando et in quem finem converti debeant et possint? explanabitur, et specificè indigitabitur inferius §-is IX, XXIII et XXIV.

§ V. Capitalia Huius meae foundationis deponantur in cassa status, sed si etiam una et simul pertractarentur, nunquam tamen commisceantur cum capitalibus aliarum foundationum huius A-dioeceseos scilicet cum fundatione Bobiana, Ramontiana, vel alia simili, sed semper distincte et sub nomine „Foundationis Alexandro St. Sulutianae manipulabuntur, et administrabuntur, efficientque diversam fundationem. *

§ VI. Ut proventus ex immobilibus bonis foundationalibus, et interusura a capitalibus pecuniariis in obligationibus existentibus, obvenientia statim fructificarent, ei in damnum foundationis diu non exhaerent, metropolitanae successores mei

din an în an, ba încă și la jumătate de an, cât se vin pe aceea jumătate, se vor adauge acestui nou capital de 50,000 fl. v. a. până când și acest nou capital va crește și se va ridica la suma de 250,000 fl. v. a. adecă doue sute cinci zeci mii fl. v. a.

Iar după ce s'a făcut și obținut aceasta, și din acest nou capital de 250,000 fl. v. a. 50,000 fl. v. a. se vor separa și se vor converti într'un alt nou, al treilea capital; și așa până în infinit, până ce se va putea, și tot așa vor fi îngrijite și administrate din timp în timp capitalurile născute unul din altul după cum s'a arătat espres în modalitatea descrisă la § II., până când în fine și peste mulți ani se vor putea spori și înmulți toate acestea capitaluri adunate unul după altul, după aceasta modalitate, și împreunate în una și aceeaș massă, în mai multe milioane floreni R., cari de-a bună seama, după o pacință de mai mulți ani ar putea face o dotație foarte mare și ușurare clerului sărac și poporului nostru român, căruia suma neînsemnată în prezent nu i-ar putea da ajutor sau de loc, sau la tot cazul un ajutor neînsemnat, disparent și nesimțitor.

Cum și în ce chip să se administreze capitalurile stabile subsistente, alcătuite din timp în timp după modalitatea spusă, și spre ce scop și când să se poată și să se întrebuițeze cametele lor? se va esplica și arăta în deosebi mai jos în §§ IX; XXIII. și XXIV.

§ V. Capitalurile fundațiunei mele acesteia să se depună în cassa statului, dar și dacă se vor administra într'una și de-odată, nici când să nu se amestece cu capitalurile altor fundațiuni ale acestei Arhidieceze adecă cu fundațiunea Bobiană, Ramonțană sau cu alta asemenea, ci se vor chivernisi și administra totdeauna deosebit și sub numele de fundațiunea „Alesandru Șt. Șuluțiu“ și vor forma o fundațiune separată.

§ VI. Pentruca venitele din bunurile fundaționale și cametele proveniente din capitalurile în bani esistente în obligațiuni să poată fructifica îndată și să nu zacă timp îndelungat în paguba fundațiunei, succesorii mei Mitropoliții cu preoții

cum suo presbyterio sive capitulo, et cum praefatis illustrioribus viris laicis e gente nostra romana, modalitate superius § 2. indigitata sedulo curabant, ut illa et apud privatos erga hypothecam — quae non in aedificiis, sed potius in agris et foenetis interusura legalia, vel saltem 5°, post mutuatam summam reddentia constare debebunt — triplum capitalis et mutuo datae summae efficientem, elocabuntur, vel potius, si pro ratione temporum magis expedire videretur, statim emanantur obligationes status quinque procento intersurium reddentes.

§ VII. Nec hoc quidem praetermittendum censui, ut cum pecunia devaluationi, et obligationes, tamquam materia papiracea, multis periculis, et temporum vicissitudinibus valde obnoxiae sint; si operae pretium et magis expedire successores mei Metropolitae cum suo presbyterio, sive capitulo, et cum praefatis laicis viris viderint, et sine notabili decurtatione preventuum, quos obligationes — sive status, sive urbariales proferunt, fieri potuerit; obligationes postquam capitalia in obligationibus successu temporum, in plura centena milia excreverent — convertantur in paratam pecuniam, et illa pecunia emanantur bona immobilia, quae quidem — uti § VI. superius dictum est — non multa aedificia magni pretii, et exiguum vel nihil fructificantia, sed potius in onus cedentia, contineant; sed tanto plura fructifera prata et foeneta, pinguesque agros complectantur, quorum annuus usus fructus redderet saltem 5 peto capitalis in iisdem illocati, et quae — si possibile fuerit — in proxima vicinitate, vel saltem non procul a bonis fundationalibus in Spring existentibus dissita essent.

§ VIII. Quando in manipulatione et administratione huius foundationis meae, vel circa collationem beneficiorum et stipendiorum, atque pensionum sequenti § IX. indigitandarum inter futuros meos successores metropolitas Albo-Juliienses, et eorum presbyterium, sive capitulum, et adhibitos illustriores laicos viros, aliqua differentia, et diversae opiniones oriantur, in talibus casibus negotium semper pluralitate votorum decidetur; in qua decisione successores mei Metropolitae Albo-Ju-

gremiali sau Capitlu împreună cu amintiții ilustrii bărbați mireni ai națiunii românești, vor grigi cu de adinsul, după modalitatea arătată mai sus în § II., ca acelea să se plaseze la privați pe lângă o ipotecă de trei ori mai mare ca capitalul și suma împrumutată, care va trebui să consteie nu atât în edificii cât mai mult în pământ arător și fânațe aducând camete legale, sau cel puțin 5% după suma împrumutată, sau și mai bine încă, dacă după împrejurări se va părea de folos, să se cumpere îndată obligațiuni de stat, cari se aducă camătă de 5 procente.

VII. Am socotit apoi se nu trec cu vederea nici acea că, după ce banii se pot devalua și obligațiunile ca materie de hârtie, sunt espuse multor primejdii precum și schimbării timpurilor; dacă Succesorii mei, Mitropoliții cu preoții gremiali sau Capitlu împreună cu amintiții bărbați mireni vor socoti de bine că e de folos și s'ar putea fără scădere mai însemnată a venitelor, pe cari le aduc obligațiunile de stat sau celea urbariale; obligațiunile, după ce capitalurile depuse în obligațiuni vor crește cu vremea la mai multe sute de mii, să se convertească în bani gata și pe banii aceia să se cumpere bunuri imobile, cari de altcum — precum s'a spus mai sus în § VI. să nu constee din multe edificii scumpe și cu puțină sau fără nici o dobândă, ci se fie mai mult proventuoase; să se acvireze însă cu atât mai multe rături, câmpuri și fânațe roditoare, precum și pământuri bune de arat, usufructul cărora să dea cel puțin 5% din capitalul ce s'a elocat în acelea, ori cel puțin să nu fie prea departe de bunurile dela Spring.

§ VIII. Dacă cu privire la chivernisirea și administrarea fundațiunei mele acesteia sau conferirea beneficiilor și ștpen-diilor precum și a penziunilor arătate în următorul § IX. s'ar ivi ceva diferență ori păreri diverse între Succesorii mei, Mitropoliții de Alba-Iulia, preoții gremiali sau Capitlu și bărbații ilustri chemați dintră mireni, în atari cazuri chestia se va decide totdeauna cu majoritate de voturi, la care hotărâre Succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia vor avea patru voturi,

lienses habebunt quatuor vota, et singulum individuum ex presbyterio, sive capitulo metropolitano Blasiensi, et ex adhibitis laicis viris unum possidebit votum, ita tamen ut si extraordinarie evenerit, ut vota presbyterii, sive capituli metrop. aequalia essent, cum eorum votis, qui cum successoribus meis AEppis Albo-Juliensibus idem sentirent, negotium debeat decidi et effectuari votis in eadem sententia et opinione cum sucesoribus meis Metropolitae Albo-Juliensibus stantium.

B.

De manipulatione et pertractatione huius Foundationis in specie.

§ IX. Postquam proventus, et interusura testatorum, datorum, donatorumque et legatorum a me in hanc foundationem superius in praefatione huius instrumenti fundationalis specificata sub Nr. 1, 2, et 3 bonorum immobilium, et capitalium, modalitate § II. superius indigitata, post mortem meam proventibus et interusuriis inde provenientes de tempore in tempus, et de anno imo etiam de medio anno in dimidium annum, inomisse in capitale fructificaturum convertendis, ad 250.000 fl. v. a. summam excreverint; et postquam ex hac summa quinquaginta millia florenorum in v. a. in novi capitalis conflationem — prouti superius § II. et IV. uberius dictum est — segregabuntur, et reponentur, deinceps ex residuo illo ducentorum millium florenorum in v. a. capitali, exurgens omni annodecem millium R. florenorum m. c. sive 10.000 fl. in val. austr. interusurium, successores mei metropolitae Albo-Julienses cum suo presbyterio sive capitulo, et cum adhidendis praedictis illustrioribus viris laicis religionis et nationis nostrae romanae, sequenti, nunquam et nullo sub praetextu violabili, aut permutanda modalitate, in designandos inferius fines, et in individua ac personas erogabunt, dabunt, et distribuent, et quidem sequenti modo:

1. Quod si sacratissima sau caes. reg. et apostolaca Majestas ad vacantia canonicalia stalla huius metropolitani pres-

unul fiecare din preoții gremiali sau Capitulul Mitropolitan din Blaj și din bărbații chemați dinte mireni, va avea câte un vot, astfel însă, că de s'ar întâmpla la un caz extraordinar, ca voturile preoției gremiale sau a Capitulului Mitropolitan să fie egale cu voturile aceluia, cari ar fi de o părere cu Succesorii mei Arhiepiscopii și Mitropoliții de Alba-Iulia, afacerea să se decidă și să se pună la cale cu voturile aceluia, cari sunt de aceeași părere cu Succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia.

B.

Despre administrarea și îngrijirea Fundațiunii acesteia în special.

§ IX. După ce venitele și cametele bunurilor imobile specificate mai sus sub Nr. 1, 2 și 3 în prefața acestui act testamentar, testate, dăruite, donate și legate de mine, în scopul fundațiunii acesteia, vor crește, după modalitatea arătată mai sus în § II; prin proventele ce vor proveni de aci din timp în timp și din an în an, ba încă chiar și la mijlocul anului pe o jumătate de an, ce vor fi a se converti în capital, care să fructifice, la suma de 250,000 fl. v. a. și după ce din aceasta sumă se vor separa și pune la o parte cinci zeci de mii fl. v. a. pentru alcătuirea noului capital, precum s'a spus mai pe larg în § II și IX. de aci încolo camăta de 10,000 adică zece mii floreni v. a. ce va rezulta în fiecare an din capitalul staționar de două sute mii fl. v. a. Succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia cu clerul lor gremial sau Capitulul și cu amintii ilustrii bărbați mireni de religie și națiunea noastră română cari sunt de a se întreba, o vor solvi, da și distribui, după modalitatea ce nu se va putea știrbi ori schimbanici odată, sub nici un pretext, spre scopurile ce se vor designa mai la vale și anume în chipul următor:

1. Dacă Majestatea Sa ces. și reg. Sacratissimă s'ar îndura a numi și promova câțiva înși la locurile vacante de cano-

byterii sive capituli, etiam e connubiato clero, aliqua individua, omnibus aliis qualitatibus, et dotibus ad canonicatum gaudentia dignaretur denominare et promovere — quod secundum canones, et Apostolicam ecclesiae orientalis perpetuam disciplinam, non modo aequum est, sed etiam justitia id exigit — praesentium virtute titulo annuae pensionis, pro duabus viduabus canonicorum metropolitani Capituli Blasiensis nefors existentibus lego et fundo octingentos florenos in v. a. id est pro singula vidua annue: quadringentos idest: 400 fl. in v. a. quibus in casu viduitatis earum e proventibus bonorum immobilium fundationalium, et ex interusuriis capitalis per me legati, etiam antequam illud ad summam § II. et IV-a indigitatam excresceret, statim pensiones decursivis in ratis exolvantur universim octingentos florenos valoris austriaci . fl. 800

Quoad dandas vero Nr. 2 usque 17. indigitatas et sprecificatas pensiones viduales, stipendia, salaria et alia pia legata, strictissime semet Successores mei cum suo presbyterio et Capitulo et cum adhibendis laicis Viris in altioribus officiis publicis constitutis, accomodabunt inviolabili dispoztioni meae superius § II, III, et IV-a expressae, et ita tantum, postquam capitale ad 250.000 fl. v. a. excreverit, atque in novum conflandum capitale 50.000 fl. v. a. segregabuntur, e residui 200.00 fl. v. a. Capitalis interusuriis distribuentur, dabuntur et conferentur.

2. Pro tribus viduabus vicariorum foraneorum, aut decanorum, aut actualium archidiaconorum, in praecipuis urbibus vel celebrioribus Transilvaniae, ad hanc archidioecesim pertinentibus locis, nominanter in Fogaras, — Cibinii, — Claudiopoli, — Albae-Juliae sive Carolinae, — Maros Vasarhelyini, — Thordae, — Abrudbanyae nefors existentibus, lego singulae annuatim 300 fl. in v. a. universim . 900

3. Pro tribus viduabus vicearchidiaconorum praecipuorum, et locis principalioribus constitutorum et benemeritorum, pro singula vidua annuatim 200 fl. v. a. universim lego sexcentos fl. v. a. 600

nici ale acestei preoțimi mitropolitane sau Capitul și din Clerul căsătorit, cari sunt înzestrați cu toate celealalte calități și recerințe pentru canonicat — ceea ce după canoane și disciplină orientală, nu numai că se cade, dar este și just, prin aceasta las și testez ca penzie anuală optsute floreni în v. a. pentru doae văduve de canonici ai Capitulului Mitropolitan, dacă din întâmplare ar fi, adecă pentru fiecare văduvă câte 400 fl. în v. a., cărora la caz de văduvie să li se plătească penziunile în rate decursive total optsute fl. v. a. din venitele bunurilor imobile fundamentale și din cametele Capitalului lăsat de mine, chiar și înainte de a crește acelea la suma arătată în §§ II și IV. 800

Ce privește însă acordarea penziunilor văduvelor, stipendiilor, salariilor și a altor lăsăminte pii arătate și specificate sub No. 2 până la 17., Succesorii mei cu preoții greminali și Capitul împreună cu bărbații mireni așezați în officii publice mai înalte cari sunt de a se chema, se vor acomoda dispozițiunei mele inviolabile, exprimate mai sus în §§ II, III și IV. și numai așa se vor distribui, acorda și conferi din Capitalul stabil de 200,000 fl. v. a. după ce capitalul va crește la 250000 fl. v. a. și se vor separa 50,000 fl. v. a. pentru formarea unui nou capital.

2. Pentru trei văduve de vicari foranei, decani, sau protopopi actuali, ce ar fi în orașele mai însemnate sau localitățile mai vestite aparținătoare acestei Arhidieceze și anume în Făgăraș, Sibiiu — Cluj, Alba-Iulia, Târgu-Mureș, Turda, Abrud, las anual câte 300 fl. v. a. total noue sute fl v. a. 900

3. Pentru trei văduve de viceprotopopi mai aleși și binemeritați din localitățile mai însemnate, pentru fiecare văduvă anual, las câte 200 fl. v. a. total șase sute floreni valută austriacă 600

4. Pro quator viduabus praecipuorum et optime me-
ritorum parochorum singulae à 150 fl. v. a. lego uni-
versim sexcentos fl. v. a. 600

5. Pro quatuor viduabus parochorum locorum et sor-
tis mediocris et inferioris, singulae annuatim 100 fl. v. a.
universim lego quadringentos fl. v. a. 400

Lego et fundo 3 stipendia pro tribus optimae spei,
et classem eminentiae ex omnibus, aut saltem ex maxima
parte studiorum habentibus, vere pauperibus juvenibus,
qui jura, aut medicinam extra patriam, in aliqua monar-
chiae austriacae — vel etiam in exteris provinciis, si id
cum speciali indultu benigni nostri regiminis fecerint —
studere et absolvere cuperent, singulo juveni annuatim
400 fl. v. a. in universa summa pro 3 juvenibus: mille
ducenti florini v. a. 1200

7. Pro duobus optimae spei, et classem eminentiae
ex omnibus, vel saltem ex maiori parte studiorum ha-
bentibus juvenibus qui extra patriam ubicunque in tali
publico instituto scientias metalurgiae (Schemnitz) tech-
nicae, paedagogiae, et realium artium (scientiam) sibi
comparare studerent, lego et fundo pro singulo annuatim
300 fl. v. a. universim sexcentos florenos v. a. 600

8. In sex stipendia pro sex optimae spei et classis
— uti superius dictum — juvenibus, qui studia juridica
in caes. reg. academia Cibiniensi, vel alibi in patria ab-
solvere cuperent, singulo annuatim 200 fl. v. a., universim
mille ducentos florenos v. a. 1200

9. In sex stipendia, pro sex pauperibus, sed optimae
spei et classis juvenibus in superiori gymnasio Blasiensi,
aut etiam alterius loci gymnasi catholico, vel (si suffici-
entem, vel excusabilem causam propter paupertatem, vel
nimiam loci a paterna habitatione distantiam, haberet,
praesupposito etiam eo, quod suam religionem inviolabili-
ter conservet, et frequentet,) etiam in graeco-non-unito,
vel etiam acatholico, in aut extra patriam studentibus
singulo annuatim 100 fl. v. a., universim lego sexcentos
lflorenos v. a. 600

4. Pentru patru văduve de parohi mai aleși și bine-meritați, de fiecare câte 150 fl. las total șase sute fl. v. a. 600

5. Pentru patru văduve de parohi locali și de condiție mai mijlocie ori mai inferioară, anual câte 100 fl. v. a total las patru sute fl. v. a. 400

6. Las și testez 3 stipendii pentru trei tineri aievea săraci, de cea mai bună speranță cu progres eminent din toate sau cel puțin din mare parte a studiilor, cu purtare morală bună și aievea săraci; cari ar dori să studieze și să absoalve iura sau medicina afară de patrie, în oarecare provincie a monarhiei austriace — sau chiar și în provincii streine, dacă ar face-o aceasta cu învoirea și bunăvoința guvernului nostru, fiecărui tinăr anual câte 400 fl. v. a. total pentru trei tineri: una miie două sute floreni v. a. 1200

7. Pentru doi tineri de bună speranță, cu progres eminent din toate sau cel puțin din mare parte a studiilor, cari ar dori să-și însușească științele tehnice (Schemnitz) pedagogice și ale artelor reale afară de patrie, las și testez pentru fiecare anual câte 300 fl. v. a. total șase sute fl. v. a. 600

6. Șase stipendii pentru șase tineri de bună speranță și cu cel mai bun progres, precum s'a spus mai sus, cari ar dori să absoalve studiile juridice în academia ces. și reg. din Sibiu sau altundeva în patrie, fiecărui anual câte 200 fl. v. a. total una mie doue sute fl. v. a. 1200

9. Șase stipendii pentru șase tineri studenți săraci, dar de bună speranță și cu progres bun, ai liceului superior din Blaj sau chiar și ai unui liceu catolic din alt loc sau (dacă ar avea cauză suficientă sau escuzabilă, pentru că-i sărac ori pentru distanța prea mare dela locuința părintească presupunând și aceea că-și va păstra și practica religiunea) chiar și greco-neunit sau chiar și acatolic în patrie sau afară de patrie, fiecărui anual câte 100 fl. v. a. las total șase sute floreni v. a. 600

10. In octo stipendia, pro octo pauperibus juvenibus in inferioribus gymnasiis — superius positione 9 nominatis — studentibus pro singulo lego 60 fl. v. a., universim: quadringentos octoginta florenos val. austr . . . 480

11. Uni profesori, qui in seminario archidioecesano Blasiensi clero juniore, purum ecclesiae orientalis catholicae antephotianae, vel quam ecclesia orientalis, ante concilium Florentinum — in quo ritus et disciplina eius e pactis assecurata fuit — tenuit et patres nostri etiam post initam S. Unionem inviolabiter custodierunt, jus canonicum et disciplinam ex professo traditurus est, in annum salarium dabuntur . . . 400

12. Uni profesori, qui aequè in seminario nostro archi-dioecesano Blasiensi clerum juniorem in ritus et cantu instructurus est, in annum salarium dabuntur . . . 400

13. Uni qualificatae, foeminae, quae in scola puellarum Blasiensi, foemellas, sive puellas rite instruat in omnibus maxime necessariis foeminarum artibus, in scientia etiam coquinali, hortulana etc. item, in religione, historia biblica, et aliis, quas superioritas pro foemellis necessarias judicaverit, dari annuatim titulo salarii volo . . . 300

14. In comparationem librorum pro erigenda dioecesana vel seminaristica bibliotheca locali, omni anno dabuntur . . . 60

Nota bene. Hi libri semper e consilio et sententia successorum meorum cum suo presbyterio sive capitulo comparari debent; habita semper praecipua reflexione ad bonos auctores, et necessaria, ac optima opera lingua nostra romana edita.

15. In proemia eminentium studentium in gymnasio superiori et inferiori Blasiensi dabuntur omni anno . . . 60

16. Pro 20 liturgiis in salutem et refrigerium animae meae, meorum patrum, fratrum ac aliorum consanguineorum meorum diebus inferius § XXII. specificandis in locis et diebus, omni anno celebrandis, hisce lego et testor . . . 40

10. Opt stipendii pentru opt studenți tineri săraci ai liceelor inferioare amintite mai sus în poziția 9 pentru fiecare câte 60 fl. v. a. total patrusute optzeci fl. v. a. 480

11. Se vor da unui profesor, care va propune de pe catedră clerului tinăr din seminarul arhiediecezan din Blaj dreptul canonic curat și disciplina bisericii orientale catolice înainte de Fotiu, sau pe care a ținut-o biserica orientală înainte de Conciliul din Florența, — în care ritul și disciplina ei a fost garantată prin pact — și care au ținut-o părinții noștri nealterată și după sf. Unire, ca salariu anual 400

12. Se vor da unui profesor care de asemenea va propune clerului tinăr în Seminarul nostru Arhiediecezan din Blaj ritul și cantul, ca salariu 400

13. Vreau să se deie anual sub titlu de salariu unei femei cvalificate, care va instrua cum se cuvine fetițele în școala de fete din Blaj, la toate lucrurile mai de lipsă pentru femei, chiar și în arta culinară, grădinărit etc. asemenea în religiune, istoria biblică și altele pe care superioritatea le afla de necesare pentru femei 300

14. Pentru procurarea de cărți în scopul întemeierii unei biblioteci diecezane sau seminariale locale se vor da în fiecare an 60

Nota bene. Cărțile acestea vor trebui să fie cumpărate totdeauna la sfatul și judecata succesorilor mei cu preoții lor gremiali sau Capitlu; având totdeauna în vedere autori buni și celea mai de lipsă și celea mai bune opuri editate în limba noastră română.

15. Ca premii pentru studenți din liceul superior și inferior din Blaj se vor da în fiecare an 60

16. Dau și testez pentru 20 liturgii ce se vor celebra 20 liturgii, ce sunt a se celebra în fiecare an, în zilele și locurile ce se vor specifica mai la vale în § XXII. pentru odihna și mântuirea sufletului meu a părinților și ale altor rudeniilor mele.

17. Ecclesiis Bistrensi et Silágy-Somlyoeiensi, quibus ego praefui pastor animarum per plures annos, nec non ecclesiae Abrud--Bányensi, ubi parentes et alii consanguinei mei pie in domino quiescunt, singulae ex praefatis ecclesiae, titulo dotis omni anno persolvendae, hisce assigno, et dari volo 50 fl. v. a., aniversim omnibus centum quinquaginta floren. 150

in summa summarum 8590
(sic)

Quidquid autem ex interusuriis capitalis 200.000 fl. supra praespecificatas solutiones, vel etiam annualem contributionem regiam de illis interusuriis pendedam, aut alias inevitabiles expensas, abundaret, aut supermaneret, id totum in auctionem conflandi novi capitalis (II et IV) convertatur.

§ X. Si juxta reservationem § III superius factam contingeret, ut Ego aliquibus viduabus ex consanguineis etiam meis, vel aliis in alio testamento, aut codicillo ex hac fundatione pensiones annuas statim post mortem meam eis dandas aplacidarem, hae pensiones post mortem illarum personarum quibus assignatae erunt, non transibunt ad illarum posteros, sed redibunt in emolumentum et augmentum huius fundationis, et pensionum ac stipendiorum § IV. et IX. commemoratorum.

§ XI. Studentes, pro quibus superiori § IX. punctis 7. 8. 9. et 10. stipendia assignata sunt, utique eousque tantum beneficium stipendii sui retinere poterunt donec bonam classem e studiis et moribus — quod omni anno testimonio superiorum scholastico comprobare erunt obstricti — retinuerint, et donec applicationem in aliquo officio (studia continuative continuando) obtinuerint.

§ XII. Tunc quando fundationis vires admittent, aut multiplicatis capitalibus — modalitate § II. superius expressa — interusura quoque multiplicabuntur, si necessarium videbitur, multiplicari poterit etiam numerus pensionum superius § IX. punctis 1. 2. 3. 4. 5. et 6. viduabus canonicorum, foraneorum vicariorum, decanorum, archi- et vice-archidiaconorum, ac parochorum assignatarum, semper speciali habita ratione ad lo-

17. Bisericilor din Bistra și Șimleul Silvaniei, unde am fost mai mulți ani păstor sufletesc, precum și bisericilor din Abrud, unde odihnesc în Domnul părinții și alți consângeni ai mei, fiecăruia din bisericile amintite, le asignez prin aceasta și vreau să li se deie sub titlu de dotație, a se plăti anual 50 fl. val. austr. total pentru tustrele una sută cincizeci fl. v. a. 150
Totalul sumelor 8590

Tot ce ar rămânea însă ori ar fi peste cametele Capitalului de 200.000 fl. v. a. după plătirile specificate mai sus, sau după darea anuală de stat, care atârnă dela cametele acelea, sau alte cheltueli inevitabile, să se folosească spre mărirea noului Capital.

§ X. Dacă s'ar întâmpla ca eu, după rezerva făcută mai sus conform § III. să asignez din aceasta fundațiune, prin alt testament sau codicil, de a li se da unor văduve, chiar și dintre rudeniile mele sau altora, penziuni auuale îndată după moartea mea, acestea penziuni după moartea persoanelor aceloră, cărora vor fi asigurate nu vor trece la urmașii lor, ci se vor reînapoia în folosul și sporul acestei fundațiuni al penziunilor și ștendiilor amintite în § IV și IX.

§ XI. Studenții, cărora li s'au asignat ștendiile în § IX. punct 7, 8, 9 și 10, numai până atunci vor putea reține vezi bine beneficiul ștendiilor lor, până când vor avea clasificare din studii și purtare morală bună, ceace, vor fi obligați a adeveri în fiecare an cu testimoniu școlastic dela superiori, — și până când (continuând într'una studiile) vor fi obținut aplicare în ceva oficiu.

§ XII. Atunci când vor admite puterile fundațiunei, sau când cu înmulțirea capitalurilor după modalitatea exprimată mai sus în § II. se vor înmulți și cametele, dacă va fi de folos, se va putea înmulți și numărul pensiuilor asignite mai sus în § IX. p. 1, 2, 3, 4, 5 și 6 văduvelor de canonici, vicari foranei, decani, protopopi și viceprotopopi și parohi, ținând seama totdeauna în deosebi de cvalificația locurilor și

corum et personarum qualificationem, ad numerum orphanarum ineducatarum prolium earum et morum praestantiam.

§ XIII. Numerus tamen harum pensionum viduarum sacerdotalium — de quibus superiori § XII. agitur, — ultra duplum augeri non debet, idest: ultra quatuor pensiones pro viduabus canonicorum, sex pro vicariorum, decanorum, et actualium archi-diaconorum, — sex quo vice-archidiaconorum, octo pro parochorum primae clasis, — octo pro parochorum secundae classis, quarum mentio § IX. a puncto 1. usque punctum 5. occurrit.

§ XIV. Canonicorum, decanorum, vicariorum, actualium et vice-Archidiaconorum nec non parochorum viduabus, eisque tantum, donec ad secundas nuptias non transiverint, et tantum talibus dabuntur ex hac mea fundatione annuae pensiones, de quibus publice constabit aut fide dignis testimoniis comprobabitur, quod non modo morigeram, sobriamque et exemplarem vitam consorte sacerdotis dignam duxerint, pietatem foverint, augendisque rei familiaris, et domus suae emolumentis, et domesticae oeconomiae sedulam operam navaverint, domum suam pro viribus et familiam in bono ordine, rectaque disciplina, et timore Domini continere studuerint, sed etiam virum suum, toto cohabitationis eorum tempore, servata inviolabili fide conjugali — ut fidelem vitae sociam decet — diligere et fovere, ac amabili sua erga eum conformatione, et constanti sociali, adhaesione, svaviorem, et jucundio rem eidem vitam reddere, ac omni ratione honorem domus et viri sui salvum sua comportantis sustinere adnissae sunt.

Ilae vero viduae de quibus constabit, aut comprobari poterit, quod virum suum absque reatu viri sui, et gravi vitio et perversis eiusdem moribus, nullo in pretio habuerint, neque honoraverint, sed potius intolerabilibus moribus et immorigera vita, et linguae suae petulantia, domus, et familiae suae rerum neglectione, aut depraedatione, insobria vita, et quod hoc peius est, et procul absit, fidei conjugalis violatione mortificaverint, et amaros vitae dies viro sacerdoti causaverint, nominique et honori sacerdotali ignominiam et dehonesta menta in-

a persoanelor de numărul copiilor lor orfani necrescuți și de bunele lor moravuri

§ XIII. Dar numărul penziunilor acestora, pentru văduvele de preoți despre cari se vorbește mai sus în § XII. — să nu se înmulțească peste dublul lor, adică: peste patru pensuni pentru văduve de canonici, șase pentru celea de viceprotopopi, opt pentru celea de parohi de clasa întâiu, opt pentru celea de parohi clasa doua, despre cari se pomenește în § IX. p. 1. până la la p. 5.

§ XIV. Văduvelor de canonici, decani, vicari, de protopopi și viceprotopopi actuali, se vor da pensuni din fundațiunea mea numai până atunci, până când se vor mărita a doua oră și numai acelora, despre cari se va constata publice, sau se va dovedi prin martori vrednici de credință, că nu numai vor fi dus o viață cu purtare morală bună, cumpătată și exemplară vrednică de preotul soț, că vor fi fost evlavioase, că își vor fi dat toată silința, ca să-și agonisească și sporească celea trebuincioase pentru casă și economic, să-și fi ținut, după puteri, casa și familia în bună rânduială disciplină și frica Domnului, ci se vor fi nizuit a-și iubi și griji soțul în tot timpul convețuirii păstrând nevătămată credința conjugală, precum se cuvine unei soții credincioase, — prin o purtare amabilă și o atragere constantă față de dânsul, să-i fi făcut viața mai plăcută și mai senină și prin purtarea lor în tot chipul să fi ținut la onoarea casei și a bărbatului lor.

Văduvele acelea însă despre care se va constata, sau se va putea dovedi că nu și-au cinstit bărbatul nici nu l-au prețuit fără vina acestuia și fără de a fi fost pătat cu păcat greu sau purtare morală slabă, din contra il vor fi mortificat și ar fi făcut zile amare în viața preotului soț prin o fire îndărătnică nesuferită și certăreață, prin neglijarea casei și a lucrurilor familiare sau chiar prin risipirea acelora, prin o viață necumpătată și cea ce este și mai trist și nici să nu se pomenească, prin violarea credinței conjugale; o astfel de văduvă de preot zic, nu va putea fi împărțită nici când, din beneficiul acestei fundațiuni, ci și dacă ar fi primit cumva

fluxerint; talis, dico, vidua sacerdotalis, nunquam e beneficio huius foundationis participari poterit, sed si aliquo casu pensionem etiam impetrasset, et postliminio damnanda eius morigeratio et vitae conversatio rescirentur, sine omni misericordia, eadem privetur, et exuatur; re prius investigata et fide dignis testibus comprobata.

Hanc eandem sortem babebunt etiam illae viduae, quae, obtenta pensione, oblitae honoris et obligationis suae, in viduitate sua recto tramite pietatis, morumque probitate deviando, characterem et honorem, bonamque viri sui existimationem, et sacerdotalis nominis famam, inhonesta, immorigera et opprobriosa vitae comportantia commaculaverit, aut impetrata sua pensione ad gulam, et luxuriam abuti, non vero ad educandas suas proles convertere deprehenderetur.

In puniendis et deneganda talibus viduabus pensione, Metropolitanæ successores mei, cum suo presbyterio seu capitulo, severi et inexorabiles iudices erant, nec cuiquam favebunt aut parcent, cum sacerdotum consortes, et viduae, honestatis et foeminalis moralitatis, et vitae speculum, et exemplum aliis foeminis esse debeant; nullumque majus infortunium vivo, nec gravius dedecus et infamia mortuo sacerdoti, imo etiam integro statui sacerdotali esse possit, impudica aut aliis perversis moribus, et damnabili vitae ratione imbuta uxore et vidua sacerdotali.

§ XV. Inter viduas, — de quibus proximiori § IX-a et XII-a mentio occurrit, — in obtidendis pensionibus, prioritatem et praeferentiam (inter ceteras pares requisitis dotibus gaudentes) primo viduae aut consanguineorum meorum, aut ipsae viduae, quae me consanguinitate contingerent, deinde tales sacerdotales viduae, quae sunt sacerdote genitae, vel filiae sacerdotum,

§ XVI. Futuris temporibus, dum nempe capitalia, modalitate § II-a et IV-a superius indigitata, augentur, et multiplicabuntur, consequenter interusura et annuales proventus de iis capitalibus accrescent, stipendiorum numerus quoque pro studentibus — de quibus § IX-a a puncto 6-o usque punctum

penziune și ulterior s'ar afla despre viața ei destrăbălată și purtarea ei condamnabilă, fără nici o milă să i se ieie și detragă penziunea; investigand mai întâiu și dovedind cauza cu martori demni de credință.

Tot aceeaș soarte o vor avea și văduvele acelea, cari primind pensiuene, uitânduși de onoarea și datorințele lor și abătătându-se în văduvia ei dela calea adevărată a pietății și a bunelor moravuri, ar fi pătat caracterul, onoarea, bunul nume de preot și buna părere despre soțul lor prin o purtare reproșabilă și extravagantă, sau s'ar afla că pensiuena primită o întrebuițează spre o viață necumpătată și destrăbălată, iar nu pentru creșterea pruncilor săi.

Succesorii mei Mitropoliții cu preoții lor gremiali sau Capitlu vor fi judecători aspri și fără milă în pedepsirea astor fel de văduve și în a-le detrage acestora pensiuena, nici nu vor favoriza ori ierta cuiva dupăce soțiile de preoți și văduvele trebuie să fie oglinda vieții exemplul onestității și moralității femeești și nu poate fi o nenorocire mai mare pentru un preot încă în viață, nici o rușine și infamie mai grea pentru un preot după moarte chiar și pentru întreg statul prețesc, decât soția și văduva de preot destrăbălată, îmbuibată și ducând o viață condamnabilă și imorală.

§ XV. Intre văduvele, despre cari se face amintire mai de aproape în §§ IX. și XII. — vor avea preferință și întâietate la primirea pensiilor (intre celelalte înzestrate cu ealități egale recerute) mai întâiu sau văduvele rudeniilor mele sau însași văduvele cari ar fi înrudite cu mine, apoi atari văduve de preot, cari sunt din familie de preot ori fice de preot.

§ XVI. In viitor, când adecă capitalurile se vor înmulți și spori în felul arătat mai sus în §§ II. și IV și prin urmare vor crește și cametele și proventele anuale după acelea capitaluri, se pot înmulți și vreau să se și înmulțească și umărul știpețiilor. — despre cari s'a făcut amintire în § IX. punct 6 până la punct 10 — să fie proporționat, să fie

10-um mentio facta — multiplicari volo, et poterint, ea tamen proportione, ut numerus stipendiorum proportionate, id est pro juvenibus, qui studia gymnasialia frequentant, semper major sit, ut plures participes fieri valeant, minor vero numerus stipendiorum pro iis, qui in patria jura frequentant, et minimus numerus stipendiorum pro iis, qui extra patriam altiores scientias, aut pulchras artes — quemodmodum id § IX-a, puncto 7-o dictum est — frequentarent; — quod sapienti consilio, et paternae presbyterii, sive capituli, et adhibendorum illustriorum laicorum virorum concedo, et committo; ut pro ratione temporum et adjunctorum numerum horum stipendiorum, ea proportione inter classes diversas scholasticas moderentur, et determinarent, prouti pro temporum circumstantiis optimum videbitur.

§ XVII. Bene tamen notandum, quod numerus pensionum viduarum sacerdotalium, et stipendiorum pro studentibus, de quibus § IX-a dictum est, tantum tunc augeri poterit et debet, cum capitalia, summam quatuor centenorum millium florenorum in val. austr., modalitate § II-a et IV-a superius exposita, compleverint, nec auctis etiam ultra 400.000 fl. v. a. capitalibus, ulterius cum auctione numeri pensionum, et stipendiorum praefatorum progredietur, sed potius studebunt capitalia, modalitate et manipulatione superius § IV-a indigitata, multiplicare, et horum interusura et bonorum proventus continuo in nova capitalia eoque convertere, donec successu temporum longiorum, usque ad unum, vel plures etiam miliones exsurgerent — prouti superius § IV-a dictum est, — quibus capitalibus, et eorum proventibus facient et disponent mei succesores Metropolitanae Albo-Julienenses cum suo presbyterio, sive capitulo, et cum adhibendis praefatis viris laicis in excelsioribus officiis publicis, vel in publica nationis aestimatione constitutis, juxta voluntatem et praescriptionem meam, superius § VII-a indigitatam, et etiam inferius § XXIII-a et, XXIV-a declarandam.

§ XVIII. Stipedia tantum talibus juvenibus dari poterunt qui praeter eminentiae classem — vide § IX-a puncto 7-o — saltem e majori parte studiorum, et bonam morum compor-

mai mare, adecă pentru tineri, cari frecventează studiile liceale, ca să se poată împărtăși mai mulți, și mai mic numărul stipendiilor pentru aceia, cari studiază iura în patrie și mic de tot să fie numărul stipendiilor pentru aceia cari ar frecventa studii mai superioare sau arte frumoase afară de patrie — precum s'a spus aceasta în § IX. p. 7 — ceeace las și încredințez înțeleptului sfat și grigei părintești a succesorilor mei Mitropoliți și a preoților gremiali precum și a bărbaților mei iluștri ce sunt de a se aplica; ca să termine și împartă numărul acestor știpendii între clasele de școală diverse după cum vor afla de bine și după cum vor dicta timpurile și împrejurările de atunci.

XVII. Bine este d-a se nota însă că numărul pensiunilor văduvelor de preoți și a știpendiilor pentru ștudenți despre cari s'u vorbit în § IX. numai atunci se poate înmulți și va trebui să se înmulțească, când capitalurile vor fi ajuns la suma de patru sute mii de fl. în val. austr. prin modalitatea expusă mai sus, și nu se va înmulți mai departe numărul pensiunilor și a știpendiilor nici cu creșterea capitalurilor peste 400.000 fl. ci din contra se va da nizuința de a se multiplica capitalurile prin modalitatea și administrarea arătată mai sus în § IV. și de a converti cametele acestora și proventele bunurilor în capitaluri noi până atunci, până când după timpuri mai îndelungate vor crește la un milion sau la mai multe milioane — precum s'a spus mai sus în § IV. cu cari capitaluri și proventele lor vor face și dispune succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia cu preoții lor gremiali sau Capitlu și cu bărbații mireși amintiți așezați în oficii publice mai înalte având stimă și autoritate înaintea națiunei, cari sunt de a se chiuma —, conform voinței și prescrișelor mele arătate mai sus în § VII. ceeace se va espune și mai la vale în §§ XXIII și XXIV.

XVIII. Știpendii nu se vor putea da decât la tineri de aceia cari afară de clasificarea eminentă vezi § IX. p. 7 cel puțin din marea parte a studiilor și purtarea morală bună, vor fi

tantiam, pauperes veri erunt, nec parentes, nec alium propinquorem consanguineum facultatibus instructum, aut patronum, qui eos adjuvarent, aut adjuvare obstricti essent, habebunt, aut plane orphani, et omni succursu orbatī erunt.

Ab hac regula exceptos volo juvenes consanguineitate mihi conjunctos, et ad archidioecesis Albo-Julienſis, vel alterius gr.-cath. Transilvaniensis dioecesis ecclesiam et confessionem pertinentes, qui etsi ex majori parte studiorum eminentiam non tulerint, et ex reliquis studiis tantum primam classem cum bonis moribus habebunt, semper capaces erunt fundationis huius meae, etiam in illo casu, si parentes illorum inter veros pauperes numerari non possunt, est plures proles habebunt.

Filii caes. reg. officialium, qui populo nostro romano adnumerantur, et religionem atque nostram ecclesiam re ipsa frequentant, et eidem constanter adhaerent, et quorum annua salaria ultra 600 fl. v. a. non exsurgunt, et plures, quam duas in vita proles ineducatas habent, semper inter pauperes considerandi, et recensendi erunt.

§ XIX. Ad stipendia obtineuda praefereſtiam — juxta praedecarata habebunt — primo consanguinei mei, deinde inter pares conditione et studiorum calculo — superius § XVIII-a declarato — aequales, secundariam praefereſtiam habebunt filii presbyterorum.

§ XX. Duo fratres, uno eodem tempore, donec scilicet unus beneficio huius fundationis fruatur, participes esse ex fundatione non poterunt.

§ XXI. Salvum, integrumque mihi reliquo, et sustineo jus, ut — justa reservationem superius § III-a factam — nonnullis juvenibus, etiam in infima gymnasii inferioris classe constitutis, dum libuerit, aplacidare valeam etiam stipendia majora, et talia, quae § IX-a puncto 9, aut 7, pro altiorum studiorum alumnis destinata habentur.

§ XXII. Legatum 40 fl. val. austr. — vide § IX, puncto 16 — pro viginti lyturgiis in salutem et refrigerium animae meae, meorumque patrum, fratrum, ac aliorum consanguineo-

aievia săraci și nu vor avea nici părinți, nici vre-o altă rudenie mai de aproape înzestrată cu mijloace sau vre-un patron, cari să-i ajute, sau ar fi obligați a-i ajuta, sau vor fi orfani și lipsiți de orice ajutor.

De sub regula aceasta vreau să fie scoși tinerii cari sunt înrudiți cu mine și aparțin acestei Arhidieceze de Alba-Iulia sau altei dieceze, respective biserici și confesiuni gr.-cat. din Trausilvania, cari deși nu vor fi produs calculi eminenți din mare parte a studiilor, iar din celealalte studii numai bun, cu purtare morală buuă, totdeauna vor fi capabili de aceasta fundațiune a mea, chiar și în cazul acela, când părinții acestora nu se pot numi aievia săraci, dar vor avea mai mulți copii.

Fiii funcționarilor ces. și reg. cari sunt din poporul nostru român și de fapt țin legea noastră și cercetează biserica, țin la ea cu statornicie, și ale căror salar anual nu trece peste 600 fl. v. a. și au mai mulți de 2 copii necrescuți, totdeauna sunt de a se număra și înșira întră săraci.

§ XIX. Conform celor declarate, la primirea de stipendii vor avea preferință mai întâiu consângenii mei, apoi între cei egali în ce privește starea și progresul lor în studii — precum s'a spus mai sus în § XVIII. — preferință vor avea în al doilea loc fii de preot.

§ XX. Nu se vor putea împărtași din fundațiune doi frați în acelaș timp, până când adevă unul dintre ei se bucură de beneficiul acestei fundațiuni.

§ XXI. Imi susțin și rezerv dreptul țințreg și neștirbit, ca după rezerva făcută mai sus în § III. să pot da dacă aș voi, unor tineri chiar și din clășile inferioare, și stipendii mai mari și de acelea cari în în p. 7 § IX. sunt destinate pentru elevi cu studii mai multe.

§ XXII. Lăsământul de 40 fl. v- a. — vezi § IX. p. 16 pentru douezeci liturgii, spre mântuirea și odihna sufletului meu, a părinților, fraților și ale altor rudenii alor mele, ce

rum ad me pertinentium — juxta intentionem meam, omni anno celebrandis, dispertietur in duas aequales partes: viginti floreni in val. austr. manebunt in loco sedis huius metropolitanae, ubi omni anno, statim subsequenter specificatis diebus, per locales pios presbyteros professores, aut alios, quos successores mei metropolitanae cum suo presbyterio, sive capitulo, ad has functiones specialiter denominabunt, celebrantur decem s. lyurgiae praefatum in finem.

Reliqua suprafati legati dimidietas, scilicet viginti floreni in v. a. autem praeve transmittentur omni anno ad parochiam Bistrensem, in qua per cursum viginti duorum annorum munere pastoris animarum functus sum, et ubi ossa charae et optimae olim vitae sociae meae, pia memoria semper dignae, requiescunt; ubi parochus localis cum suis capellanis, in refrigerium animae meae, parentum et fratrum ac sororum mearum, charaeque reminiscendae consortis meae, Annae, nobilis de Bisztray, omniumque consanguineorum eius — juxta intentionem meam — iterum decem s. lyurgias celebrabunt singulo anno.

Has s. lyurgias in utroque loco, nempe et Balásfalvae, et in parochia Bisztrensi, comitatul Albae-Inf. ingremiata, celebrabuntur iisdem, et sequenti serie specificatis diebus:

1-a s- lyurgia celebrabitur 5-a Februarii, stilo veteri, quo die nempe, anno 1851, in eppum Fogarasiensem fui Romae praeconisatus.

2-a celebrabitur 10-a Februarii, stilo aequae veteri, quo die, anno 1818, pia vitae meae socia piissime in domino obdormiit.

3-a celebrabitur 15-a Februarii, aequae stilo veteri, quo die anno 1794 natus, primam mundi huius lucem conspexi.

4-a celebrabitur 10-22-a Julii, quo die, anno 1851, in episcopum per Magno-Varadinensem gr.-cath. eppum Basilium Erdélyi, sum consecratus.

5-a celebrabitur 23-a Augusti stilo veteri, quo die anno 1851, sedem episcopalem Blasiae occupavi.

sunt de a se celebra după intențiunea mea în fiecare an, se va împărți în 2 părți egale: douezeci floreni în val. austr. vor rămânea la reședința acestui scaun metropolitan, unde se vor celebra în fiecare an pentru numitul scop, zece sf. liturghii în zilele specificate mai la vale din partea profesorilor preoți evlavioși din loc sau din partea altora pe cari îi vor designa special pentru aceste funcțiuni succesorii mei Mitropoliți cu preoții lor gremiali sau cu Capitlu.

Iar cealaltă jumătate a lăsamântului amintit, adecă 20 fl. în v. a. se vor transpune în fiecare an înainte la parohia din Bistra în care am servit ca păstor sufletesc în decurs de 20 ani și unde odihnesc osemintele scumpei și preabunei mele soții, deamnă de pie memorie; unde parohul local cu capelanii lui de asemenea vor celebra în fiecare an 10 sf. liturghii — după intențiunea mea — pentru odihna sufletului meu, a părinților, a surorilor mele precum și a soției mele de scumpă amintire Ana nobilă de Bistray, și a tuturor consăngenilor mei.

Acestea sf. liturghii se vor celebra în ambele locuri, atât adecă în Blaj, cât și în parohia Bistra situată în județul Alba de jos în aceleași zile specificate în seria următoare:

1. Prima sf. liturghie se va celebra în 5 Februar stilul vechiu, în care zi adecă, anul 1851, am fost preconisat în Roma de episcop al Făgărașului.

2. A doua se va celebra în 10 Februarde asemenea stilul vechiu, în care zi, anul 1818, cucernica mea soție a adormit în Domnul cu toată evlavia.

3. A treia se va celebra în 15 Februar tot după stilul vechiu, în care zi, fiind născut la 1794, mai întâiu am văzut lumina zilei.

4. A patra se va celebra la 10/22 Iulie, în care zi, anul 1851, am fost consacrat întru episcop prin Vasile Erdélyi episcop de Oradea-Mare.

5. A cincea se va celebra la 23 August, stilul vechiu, în care zi, la anul 1851, am ocupat scaunul eppesc în Blaj.

6-a celebrabitur 16/28-a Octobris, quo die 1855, sum in archiepiscopum et metropolitam Albo-Juliensem per cardinalem et nuncium apostolicum Viennensem, Michaëlem Viale Prelà, solemniter installatus.

7-a celebrabitur 6/18-a Novembris, quo die, 1850, fui per SSmam Caes. Reg. et Appst. Majestatem, Franciscum Josephum I-um, quem propitii Superi quam felicissime et gloriose plurimos et nestoreos in annos conservent, in episcopum Fogarasiensem denominatus.

8-a celebrabitur 8-a Nov., aequae st. vet., quo die anno 1914 e consilio speciali optimorum meorum genitorum, matrimonio sacro mihi conjunxeram piissimam ac optimam et nobilem virginem, Annam Bisztray.

9-a celebrabitur 6/18-a Decembris, quo die, 1814, fui per piaae memoriae eppum, Joannem Babb in presbyterum ordinatus et pro secundario cooperatore in parochiam Bisztrensem dispositus.

10-a celebrabitur 10 22-a Decembris, quo die anno 1854, fui Romae per S. Apostolicam sedem in archiepiscopum et metropolitam Albo-Juliensem praeconisatus.

Quae ss. lyurgiae, ut in utroque loco et praespecificatis diebus, in vita mea maxime memorabilibus, — rite et pleno numero, ac accurate omni anno celebrentur, successores mei Metropolitanae Albo-Julianenses cum suo presbyterio, sive capitulo, dignabuntur sedulo invigilare.

C.

De modalitate augendorum et pertractandorum capitalium, nec non quando? quosque tantum pensiones, stipendia et alia salaria ex proventibus, et annuis cum tempore succrescentium capitalium interusuriis formanda, multiplicanda erunt? in specie autem quid agendum erit in illo casu et illo tempore, quando capitalia — modalitate § II-a IV-a superius indigitata — ad plura centena millia, imo etiam ad millionem,

6. A șeasa se va celebra la 16/28 Octomvrie, în care zi anul 1855 am fost instalat solemn de Arhiepiscop și Metropolit de Alba-Iulia, prin Cardinalul și Nunțiul Apostolic din Viena Mihail Viale Prela.

7. A șeptea se va celebra la 6/18 Noemvrie, în care zi, 1850 am fost numit din partea Maiestății Sale Ces. și Reg. Apostolice Sacratissime; Francisc Iosif I, pe care prevedința cerească să-l țină întru mulți ani fericit și glorios, de episcop al Făgărașului.

8. A opta se va celebra la 8 Noemvrie, tot după stilul vechiu, în care zi la sfatul special al preabunilor mei părinți am pașit la sf. taină a căsătoriei cu fecioara nobilă preacernică și prea bună, Ana Bisztray.

9. A noaua se va celebra la 6/18 Decemvrie, în care zi 1814 am fost chirotonit de preot prin episcopul Ioan Bob de pie memorie și dispus de cooperator al doilea în parohia din Bistra.

10. A zecea se va celebra la 10/22 Decemvrie în care zi anul 1854, am preconizat în Roma prin Sf. Scaun Apostolic de Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia.

Succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia cu preoții lor gremiali sau Capitlu vor binevoi a grigi cu tot de adinsul ca acestea sf. liturgii să se celebreze cum se cuvine și toate în ambele locuri în zilele înșirate mai sus, celea mai însemnate din viața mea.

C.

Despre modalitatea înmulțirii și îngrigirii capitalurilor; precum și despre aceea când și numai până când vor fi de a se multiplica penziunile, stipendiile și alte salarii, ce sunt de a sé forma din proventele și din cametele anuale ale capitalurilor ce cu vremea se vor naște, în deosebi însă ce va fi de făcut în cazul și la timpul acela, când capitalurile ar crește — după modalitatea arătată mai sus în § II și IV. — la mai multe sute de mii, ba chiar la un milion sau chiar și

vel ultra etiam excrescerent? item quomodo debeant immobilia bona fundationalia administrari?

§. XXII. Inter omnia, modatitatem augendorum capitalium § II-a et IV-a superius pro cinosura indigitatam, per continuam proventuum, et interusuriorum capitalisationem, serio et vigilantissime dignabuntur successores mei Metropolitanae Albo-Julienenses cum suo presbyterio, sive capitulo, et adhibendis illustrioribus laicis viris nationis nostrae, observare, et eorum succrescentiam promovere; in quem finem dignabuntur omni anno, aut saltem biennio, convocatis ad hoc etiam illustrioribus viris laicis, unam seorisivam consultationem celebrare.

Nam etsi plerisque, qui tantum de presenti gaudere, et felicitatem, aetatemque unius nationis, felicitate aetateque unius singularis individui metiri solent, modalitas haec, quae tantum post multorum annorum decursum productura sit, — et certe et infallibiliter et secure etiam producet — uberius pro universo clero et populo nostro emolumentum, et fructum ditioem, — displicebit; et multi forsitan, qui tantum praesentia tempora et emolumenta, non etiam futura aestimant, murmurabunt; sed qui serio iudicio negotium perpenderit, et videbunt quod posteritati, miseroque clero, et populo nostro, — cui exiguo subsidio sublevari vix etiam de praesenti possit, — interjectis non adeo multorum annorum intervallis, sedula, diligentique et semper suo tempore efectuanda capitalisatione omnium proventuum et interusuriorum — non obstantibus pensionibus, stipendiis, et salariis (quae vigore § III, IX et X-ae statim post mortem meam currere et exolvere debebunt), ad summam 450.000 fl. v. a., quorum interusuriis, beneficia, § IX-a specificata, dari statim poterunt, — accrescent, et per sedulam, successivamque auctionem capitalium, intra spatium unius vel duorum saeculorum obtinebit clerus et populus noster unam foundationem habentem unum capitale unius, vel etiam duorum millionum florenorum, quod pro clero, et natione nostra, ingens et perrennis fons beneficiorum et subsidiorum evadet, et certe largissimis his subsidiis, etsi serius et maxima ex parte tantum

la mai mult, de asemenea în ce chip trebuie să se administreze bunurile fundamentale imobile?

§ XXIII. Succesorii Mitropoliției de Alba-Iulia cu preoții lor gremiali, sau Capitul și bărbaiții mireni mai distinși ai națiunii noastre, cari sunt de a se chema, vor binevoi înainte de toate a observa cu toată seriozitatea și grigea modalitatea înmulțirii capitalurilor arătată mai sus în § II și IV, ca cinzura, prin capitalizarea continuă a proventelor și a cametelor și a promova sporirea lor; și în scopul acesta vor binevoi a ținea în fiecare an sau cel puțin la doi ani o consfătuire deosebită. Căci deși multora cari au obiceiul de a se bucura numai de prezent și de a măsura fericirea și viața unei națiuni după fericirea și viața unui om singuratic, nu le va plăcea aceasta modalitate, care ar produce roade numai în decurs de mai mulți ani — și va și produce, fără îndoială și cu toată siguranță — ajutor însemnat și fruct abundent întregului cler și poporului nostru, și vor murmura poate mulți, cari iau în considerare numai vremurile de acum și foloasele prezente iar nu și celea venitoare, dar aceia cari vor cumpăni și judeca serios lucrul și vor vedea că prin efectuarea sânguincioasă și cu grije a capitalizării tuturor proventelor și a cametelor, cu intercalarea unor intervaluri de ani nu tocmai numeroși, urmașii noștri, clerul și poporul sărman — pe care cu un ajutor neînsemnat, chiar acum deabia l-ai putea ușura — va avea afară de pensiunile, stipendiile și salariile (cari în virtutea § III. IV și X vor trebui să se efectueze și să se plătească îndată după moartea mea) suma de 450.000 val. austr., din cametele căreia se vor putea împărți îndată beneficiile specificate în § IX, și prin înmulțirea sânguincioasă și succesivă a capitalurilor, clerul și poporul nostru, în decurs de unul sau două veacuri, va avea o fundațiune cu un capital de unul sau două milioane floreni, care va de veni pentru clerul și poporul nostru un izvor puternic și durabil de beneficii și ajutoare și prin ajutoarele acestea abundante de abună seama

posteritatem, ast secure universum clerum, et nationem beabit et sublevabit.

Itaque posteaquam toties fata modalitale, aucta capitalia ultra quatuorcentena quinquaginta florenorum millia in val. austr. exurgent, successores mei Aepii Albo-Juliienses cum suo presbyterio, sive capitulo, rogantur, ut proventus e bonis immobilibus, et interusura ex futuris deinceps capitalibus provenientia, tali perspicaci oeconomia pertractent, et administrare velint, ut pensionum, stipendiorumque numerus — de quibus § IX, XI, XVI. sermo est — non augeatur, sed potius ad conflanda et augenda capitalia eousque adjungantur, donec totum capitale, saltem ad unum et alterum millionem florenorum val. austr. exurgerent et accrescerent, nam si lubet, etiam ulterius in augendis capitalibus, procedt poterit — prouti § IV-a dictum est — summa industria et providentia incumbent, et adlaborabunt.

§. XXIV. Posteaquam hac ratione, decursu temporis, unum capitale unius, vel duorum milionum florenorum in v. a. clerus et populus noster obtinebit — quod capitali omni anno proferret: quinquaginta, aut centum millia florenorum v. a., — eo omne studium et operam successores mei Metropolitanae Albo-Juliienses cum suo presbyterio, sive capitulo, aut cum viris illustrioribus laicis convertent, ut in loco sedis metropolitanae — vel ubi magis opportunum, vel bonum videbitur — implorata et exorata a SSima Sua caes. reg. et ap. Majestate facultate et altissima licentia, erigatur gymnasium nostrum Balásfalvense, ad realitatem et dignitatem saltem unius academiae, si non etiam nniversitatis, in qua ex hac mea fundatione erigantur, et fundentur tres cathedrae pro dilatandis scientiis pedagogicis — tres pro scientiis realibus — quatuor pro scientiis juridicis — duas pro oeconomiae — et duas pro philosophiae studiis, et alias cathedras pro studiis politechnicis etc. etc. — Huc accedent salaria et cathedrae professorum juris canonici, et disciplinae ecclesiae orientalis; professoris rituum et cantuum, instructricis puellarum — de

va ferici și ușura întreg clerul și națiunea noastră, deși aie-
vea și în partea cea mai mare va ajuta numai posteritatea.

Astfel dar după ce capitalurile înmulțite după modalitatea
espusă de atâtea ori, vor crește peste patrusute cincizeci mii
fl. în val. austr. succesorii mei Aepii de Alba-Iulia cu preoții
lor gremiali sau Capitlu, sunt rugați ca să grijească de pro-
ventele din bunurile imobile și de cametele, proveniente de
acum din capitalurile viitoare și să le administreze prin o e-
conomie bine chibzuită, astfel ca să nu se mărească numărul
stipendiilor și penziunilor despre cari se vorbește în § IX, XI.
XVI, ci mai vârtos să se silească și lucreze cu tot zelul, chib-
zuița ca acelea să se adaugă la capitalurile ce sunt de a se
alcătui și spori, până ce ar crește și ar deveni întreg capita-
lul cel puțin la unul sau două milioane fl. val. aust. — pen-
trucă de se va afla de bine se va putea urma și mai departe
cu sporirea capitalurilor — precum s'a spus în § IV.

§ XXIV. După ce clerul și poporul nostru va fi obținut
pe calea aceasta în decursul vremurilor un capital de un mi-
lion sau două milioane fl. în v. a. — ceea ce ar fructifica din
capital în fiecare an cinci zeci sau una sută de mii în v. a.
— succesorii mei Mitropoliții de Alba-Iulia cu preoții lor gre-
miali sau Capitlu sau cu bărbații mireni mai ilustrii, să-și în-
drepte tot zelul și silința într'acola ca implorând și cerând
dela Maiestatea Sa Apost. Ces. și Reg. Sacratismă facultatea
și permisiunea preainaltă, să se ridice la reședința Scaunului
Nostru Mitropolitan — sau unde se va socoti mai bine și mai
avantajos — liceul nostru din Blaj la gradul și demnitatea
unei academii cel puțin dacă nu chiar și a unei universități
în care să se ridice și întemeieze din aceasta fundațiune a
mea trei catedre pentru espunerea științelor pedagogice —
trei pentru științele reale — patru pentru științele iuridice —
două pentru studiile economice, iar două pentru studiile filo-
sofice și alte catedre pentru studiile politehnice etc. etc.

Aci se vor adauge și salarele și catedrele profesorilor de
dreptul canonic și disciplina bisericii orientale; a profesorului
de rit și de cant, a magistrelor de fetețe — despre cari s'a per-

essent: professores philosophiae, professores scientiarum juridicarum, et politechnicarum et realium, semper adhibebitur consilium illustriorum et praecipuorum etiam virorum intelligentiae nationis romanae; salvo semper jure supremi patronatus, et supremae superinspektionis SSmae Suae caes. reg. et Aplicae Majestatis, et excelsi Gubernii transilvanici, quoad hos ultimarios professores, juxta tenorem § I-ae, quo nomina horum taliter denominatorum professorum pro statu notitiae deferenda erunt.

§ XXVI. Aliquid addere, vel mutare, aut reformare in hac fundatione medio alterius ulterioris testamentariae meae dispositinnis, aut etiam oralis coram testibus faciendae declarationis, mihi — vita mea superstite — integrum jus salvumque reservo.

§ XXVII. Quando quidem, experientia teste, bona immobilia, in arenda collocentur, non semel ingenti modo desolantur, et deteriorantur; bona immobilia fundationalia ex Spring domestice pntius per aliquem rei oeconomicae provisorem, in cuius constitutione viri sanguine, vel affinitate mihi juncti, honesti et capaces, semper praeferentur, administrentur; eo namque ex motivo testatus sum, dedi, donavique, et legavi pro instructione horum bonorum omnia mea pecora et pecudes, nec non omnia instrumenta aeconomica et vasa — prouti superius in praefatione huius fundationalis instrumenti specificatum et declaratum est, — ut illa bona facile et cum majori fructu, et emolumento domestice possint administrari, ita etiam sperari possit, ut eadem etiam uberiores proventus adferant, et a deterioratione, et desolatione immunia conserventur.

Quia vero haec bona magnum tenerarum, optimaeque spei silvarum territorium complectantur; silvae vero in illa regione valde rariae, et ideo magni pretii sint, et ideo horum bonorum silvae, si bene conservabuntur, suo tempore uberes proventus proferre valebunt.

Successores mei Metropolitanae Albo-Iulienses cum suo presbyterio, sive capitulo, tamquam immediati patroni et administratores horum bonorum, sedulo curabunt, et eo suam cu-

fi profesorii de filosofie, profesorii de științele juridice, politehnice și reale totdeauna se va cere statul bărbaților mai de seamă și ilustrii ai inteligenței noastre române, rămânând neștirbit dreptul de patronat suprem și suprema superinspecțiune a Maiestății Sale Ces. și Reg. Apostolice Sacratissime și a Inaltului Guvern Transilvanean, — privitor la profesorii aceștia din urmă în înțelesul §-lui I, — unde sunt de a se notifica numele profesorilor denumiți în felul amintit, pentru luare la cunoștință.

§ XXVI. Imi rezerv dreptul întreg și neștirbit, de a adauge, a schimba sau a transforma în aceasta fundațiune până ce sunt în viață, pe calea unei alte dispozițiuni testamentare ale mele, sau chiar și pe calea unei alte declarațiuni verbale, ce se va face în fața martorilor .

§ XXVII. După ce însă bunurile imobile, dască se dau în arândă, — precum se știe din experiență — de celea mai multe ori pierd din valoare și se strică; de aceea bunurile fundamentale dela Spring, să se administreze mai bine prin un provizor economic, la denumirea căruia să fie preferiți totdeauna bărbații onești și capabili, înrudiți cu mine prin rudenie de sânge sau afinitate; din motivul acela adecă am testat am dat, dărui și am legat ca înzestrare a acestor bunuri toate vitele mari și mărunte, de asemenea toate instrumentele economice și vasele precum s'a spus și specificat, mai sus în prefața acestor litere fundamentale, ca bunurile acelea să se poată administra mai ușor și cu mai multă dobândă și fruct în regie proprie; și astfel se poate spera, ca acelea adecă venite mai mari, să se păstreze mai bine și să fie mai ferite de stricăciune.

Iar fiindcă bunurile acestea au un teritoriu mare de păduri tinere și de cea mai bună nădejde și pădurile în acea regiune sunt foarte rari, tocmai pentru asta de mare preț; de se vor păstra bine pădurile acestor bunuri, vor putea aduce la timpul său roade abundante; succesorii mei mitropoliții de Alba-Iulia cu preoții lor gremiali, sau Capitlu, ca patronii nemijcociți și administratorii ai acestor bunuri, vor grijii cu toată

ram convertent, ut (excepto materiali, quod inevitabilem necessitates, oeconomiae horum bonorum, ad erigenda sepimenta vel ad alias necessitates, et in deputatum annum constituendi provisoris daretur) silvae intra spatium saltem quinquaginta annorum non excindantur nec pro pecunia vendantur, eo minus patiantur, ut illae, titulo melioris succrescentiae, securi rarificentur, et quoquo titulo alio damnificentur, et devastentur; nam falsum principium eorum est, qui putant silvas per securim rarefactas celerius et melius crescere, cum quotidiana nos experientia doceat, quod perennes silvas, quae nunquam securim viderunt, sed in summa densitate creverunt, natura ipsa eas — quantum eis expedit — rarefaciat; et ita tantum soleant in amoenam rectitudinem, et ad immensam altitudinem et crassitiem, quam saepe admiramur, excrescere; cum silvae a securi in tenera sua aetate rarefactae, solummodo curvae et nunquam in desideratam rectitudinem, quo ad aedificationem applicabiles essent, aut in eam altitudinem et crassitiem, quam a natura rarefactae silvae assequi solent, exsurgant et crescant.

Ideo silvas serio prohibitas, et strictissime per silvarum custodes, et bonorum foundationalium provisos, saltem intra spatium 50 annorum — prouti superius dictum est — servabunt. Elapso etiam hoc quinquaginta annorum spatio, exposita tantum necessitate augendorum proventuum, regulariter illas tantum necessitate secabunt, et usuabunt, nec promiscue ex universis silvis, sed prius per aliquem geometram in partes sic dictas „tabulas silvanales“ sectas, ordine tantum, et per tabulas, omni anno, quantum necesse videbitur, secantur et usuantur.

Unice hac regulari manipulatione, et seriosa custodia, ac nutritione, post longius tempus, hae silvae ad optimum statum perducere valebunt, et ita tantum sperare liceat, quod etiam fundationi aliquando uberes prolaturae sint proventus, — cum si nunc in tenera sua aetate, per indiscretum usum, vel lucri causa excindi, devastarique patientur, penitus depraedabuntur, et extirpabuntur.

sânguința și își vor îndrepta toată grija într'acola, ca pădurile, cel puțin până la cinci zeci de ani să nu se taie nici să nu se vândă (luând afară materialul care ar fi nesmintit de lipsă la gospodăria acestor bunuri, la ridicarea de îngrădituri sau la alte trebuințe și în competența anuală a provizorului ce este de a se constitui) cu atât mai puțin să se tolereze, ca acelea să fie rărite cu securea sub pretextul că ar crește mai bine și să se deterioreze ori devasteze sub orice alt pretext, căci fals e principiul acelora, cari cred că pădurile rărite cu securea cresc mai iute și mai bine, când doară experiența de toate zilele ne învață, că pădurile seculare, cari nici odată nu au văzut secure, ci au crescut cât se poate mai dese, însași natura le rărește întrucât este de lipsă și de obicei numai astfel cresc drept, la o înălțime și grosime imensă încât de multe ori le admirăm și avem o plăcere la vederea lor, pe când pădurile rărite cu săcnea la vârstă tinăra nu cresc și nu se înalță decât strâmbe și nicicând în forma dreaptă ce o dorim, nici la înălțimea și grosimea acea, la care ajung pădurile rărite de natura însași.

Din acestea motive ei vor conserva pădurile strict oprite prin pădurari și prin provizorii bunurilor fundamentale, cel puțin până la 50 de ani, precum s'a spus mai sus. Chiar și după expirarea acestui interval de cinci zeci de ani, numai pe acelea le vor tăia și le vor folosi de regulă, — și numai atunci când va pofti aceasta trebuința de a mări venitele și nici decum din toate pădurile amestecat, — pe cari le va designa și măsura mai întâiu inginerul silvic în așa numite „parțile de pădure“, după toată rânduiala precum se va vedea a fi de lipsă și numai în chipul acesta se vor tăia și folosi.

Acestea păduri nu se pot aduce la o stare mai bună, decât numai prin aceasta manipulare regulată și grije serioasă și după vreme îndelungată, și numai astfel se poate aștepta că vor aduce pe seama fundațiunei venițe mai mari, precând dacă s'ar permite de a le devasta și prăda acum în etatea lor tinăra prin o folosințanesocotită sau pentru ceva câștig se vor nimici și extirpa cu desăvârșire.

§ XXVIII. Et haec omnia ad majorem Dei gloriam, et Immaculatae Beatae semper Virginis, et omnium Sanctorum honorem, nec non in emolumentum ecclesiae et status, ad sublevandas pauperes praesbyterorum viduas, et egenos, optimaetamen spei studentes, ad promovendam culturam et civilisationem, et religionem cleri et populi nostri, cedentem, irrevocabilem, et sub anathemate a nemine unquam infrigendam, reformandam, aut immutandam foundationem hanc facere proprio et libero, alacrique animi mei motu constituens et desuper hoc etiam literarium foundationale instrumentum, propria dextra conceptum, aliena tantum manu in purum descriptum, nonnullisque additamentis provisum et locupletatum, conficere, et dare constitui; ideoque volo, ut hoc literarium foundationale instrumentum, semper, et ab omnibus, pro vero, authentico et reali, ac legali instrumento meo fundatinnali, in viginti octo §§-is inclusive complexo, agnoscatur, et habeatur.

In cuius uberioorem fidem, Ego propriae manus et nominis mei subscriptione, et usuali parvo meo sigillo insignia familiae nostrae Sterca-Siulqtianae, cum Initialibus literis nominis et cognominis mei, praeseferente, hoc foundationale instrumentum etiam munivi, roboravi, et confirmavi. — Datum Blasii in Residentia nostra archi-episcopali, die 23-a Aprilis 1861.

(L. S.)

Alexander St. Sulucz m. p.
Aeppus et Metropolita Alba-Juliensis.

Pro testibus subscribunt, Balásfalvae, die 9-a Novembris
1862

Ioannes Fekete Negrutiu m. p.   **Sthephanus Manfi m. p.**
Canonicus cancelarius metrop.   Notarius consistorialis

Simeon Popu Mateiu m. p.
Archivarius metrop.

---

§ XXVIII. hotărât fiind de a face din toate aceste, de bună voie și cu toată dragostea sufletului meu, această fundațiune irevocabilă, ce sub afurisenie nu se poate frânge, schimba sau transforma nicicând și din partea nimănui, — spre mărirea lui Dumnezeu, a Preacuratei Fecioare Maria și a tuturor sfinților, precum și în folosul bisericii și a statului, spre ajutorarea văduvelor sărace de preoți, a studenților lipsiți dar de bună speranță, pentru promovarea culturii și civilizațiunii a religiunii clerului și a poporului nostru; am decis pe lângă acestea litere fundamentale, concipiate cu mâna proprie și numai în pur scrise de altă mână și provăzute și augmentate cu câteva adaose; — voesc ca acestea litere fundamentale cuprinse în 48 §§ inclusive să fie recunoscute de literile mele fundamentale autentice, reale și legale totdeauna și din partea tuturor.

Pentru a căror fii de demnitate mai mare, am întărit și sau confirmat aceste litere fundamentale cu subscrierea mânei și a numelui meu propriu și cu sigilul meu mic uzual, ce poartă insigniile familiei noastre Sterca Siulutiene, cu inițialele numelui și a pronumelui meu.

Dat; Blaj, în reședința noastră episcopoească, la 23 April 1861.

Alexandru St. Sulucz m. p.
Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia

*Codicillus I ad Testamentum fundationale die 23 Aprilis
1861 factum.*

Bene notandum est: I. quod Pensionum assignatio e mea fundatione in rationem viduarum Vicariorum, Archi-Diaconorumque et aliorum Presbyterorum applacidanda, de quibus in Testamento fundationali pagina 11 puncto 2, 3, 4, 5 et 6 specialiter mentio facta est, ita intelligenda venita, ut si talis vidua e bonis defuncti sui viri tantos proventus annue habere non posset, ut adaequaret summam Pensionis puncto 2, 3, 4, 5 et 6 defixae, tunc usque da hanc dictis punctis determinatam summam, quod deesset e bonorum viri sui proventibus, suppleatur e fundatione hac. Exempli gratia: illa vidua, cui in hac fundatione assignatur annue 300 fl. si e reliquiaria massa sui viri percipere et habere poterit annue 150 fl. purum proventum, tunc ei e hac mea fundatione adhuc applacidabuntur annue 150 fl. v. a., ut habeat annue purum proventum tercetorum florenorum, et sic porro; integra pensionis summa e fundatione mea tantum iis viduabus applacidabitur, quae a viro suo in statu valde paupere et sine omni provisione manserint, ideo semper antea eruendus erit activus materialis status talis viduae, ut rite sciatur, quantum adhuc eidem e hac fundatione applacidandum esset, ut determinatae memoratis puctis vidualis pensionis summam adaequaret.

II. Hoc quoque bene observandum erit, quvd ex hac fundatione mea, viduabus talibus, tantum eo usque dari pensiones poterunt, quousque fundatio Cleri pro Deficientibus et viduabus Presbyterorum facta, ad eas vires pervenerit, et viduae sacerdotum huius Archi-Diocesis ex hac Cleri fundatione provideri pensionibus poterint.

Haec dispositio manu mea propria facta est. —

Balásfalvae die 8-a Aprilis 1862.

Alexander St. Sulucz m. p.

AEppus et Metrop. Alba-Jul.

Codicilul I. la Testamentul fundațional făcut la 23 April 1861.

Bine este de a se nota: I. că asignarea pensiilor din fundațiunea mea, ce sunt de a se acorda văduvelor de vicari, protopopi și altfel de preoți, de cari s'a făcut amintire specială în Testamentul fundațional pag. 11, punct 2, 3, 4, 5 și 6 este de a se înțelege așa, că decumva o astfel de văduvă nu ar putea avea anual atâtea venite din bunurile bărbatului repausat, ca să ajungă la suma pensiunii fixată în punct 2, 3, 4, 5 și 6, atunci ceea ce ar lipsi din venitele bunurilor bărbatului ei, până la suma aceasta determinată în punctele amintite, să se suplinească din fundațiunea mea. Așa de exemplu: văduva aceea, căreia i se asignează din aceasta fundațiune anual 300 fl. dacă din lăsământul total al bărbatului ei, ar putea să aibă și să primească 150 fl. venit curat, atunci i se vor mai acorda ei din aceasta fundațiune a mea încă 150 fl. anual, pentru ca să aibă anual 300 fl. și așa mai departe; suma întreagă a pensiunii din fundațiunea mea se va acorda numai acelor văduve cari după bărbații lor ar fi rămas într'o stare foarte mizeră și fără nici o proviziune; de aceea totdeauna este de a se cerca înainte starea materială a unei astfel de văduve, ca să se știe exact cât trebuie să i se deie din aceasta fundațiune, pentruca să ajungă la suma pensiunii de văduvă determinată în punctele amintite.

II. Bine este de a se observa și aceea, că numai până atunci se vor putea da la astfel de văduve pensiuni din fundațiunea aceasta a mea, până când va fi ajuns fundațiunea Clerului pentru deficienți și preutese văduve la acea stare, ca sa se poată prevedea văduvele de preoți ale acestei Arhidieceze cu pensiuni din aceasta fundațiune a Clerului. Aceasta dispoziție s'a făcut cu mâna mea proprie.

Blaj, la 8 April 1862.

Alexandru St. Sulucz m. p.
Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia.

Testament.

Fiind viața tuturor oamenilor în mâna lui Dumnezeu, și oara chemării omului din lumea aceasta neștiută, și încă până sunt în viață și din mila lui Dumnezeu sănătos și cu mintea întreagă, am voit eu cu mâna mea, în numele *Tatălui și a Fiului și a Spiritului Sfânt* a-mi face Testament, și a-mi declara prin aceasta voia mea cea mai de pe urmă, care nime sub anatema să nu o vatăme, sau strămute, sau schimbe, despre toate averile mele mișcătoare și nemișcătoare, ori și cu ce nume să se numească acele, pe cari ca pe substratul Testamentului meu acestuia mai jos le voi și specifica.

§. 1. In ce stare ruınată și mizerabilă am căpătat eu la mână dominiul și bunurile episcopoești a Blajului, vor dovedi aclusele aici documente sub A, B, C, și numai 1, 3, 5 și 6 — și ce meliorațiuni și reparațiuni am făcut eu în acelea, va dovedi specificațiunea de sub Aa); la cari meliorațiuni se mai poate adauge și *podul* cel grandios de pe *Târnavă* mare la capul Blajului (din sus, vis-a-vi cu *Veza*, care mai puțin va aduce succesului meu pe an o miie și mai bine floreni arândă.

Deci dară cu multă răbdare și tragere dela mine neavând din dominiul episcopesc, atunci la început în vre-o doi ani, nici pânea cea de toate zilele, ci căutând cu bani gata a-mi cumpăra pânea din piață, m'am silit toate acestea bunuri episcopoești ruinate fiind, a le repara, ameliora, a face zidiri nouă, a câștiga scule și Clenodii prețioase episcopoești bisericesti de cari nici batăr un frust n'am aflat — a aduce proventele în

rând mai bun și a le înmulți, și toate aceste a le înființa cu bani luați împrumut dela erariul regesc, dela Capitul, și dela alții — precum tot capitlul știe — că săracele și prea subțirile episcopeștile provente nu erau în stare nici lipsa casei episcopoești a o acoperi — și așa acum cu ajutorul lui Dumnezeu, și după strădania mea le las succesoriului meu toate în stare de zece ori mai bună, de cum le-am fost aflat și căpătat eu.

Tot cu răbdarea mea cea multă și tragerea dela gura mea m'am silit a plăti și datoriele contrase și făcute pentru mai sus pomenitele meliorațiuni și clenodii la erariul regesc 21000 fl. m. c. și la capitul și alți privați cam la 8000 fl. m. c.

§. 2. Aceasta strânsă a mea parsimonie și cruțare trăgând dela mine și cele ce strâns erau de lipsă spre susținerea înaltului meu rang, caracter, și oficiu episcopesc, — că de nu făceam așa, și eram unul dintre acei mulți, cari le place a face pompe și a ținea mese, și șerbitori străluciți și a arăta întru toate splendoarea cuvenită și pofțită de lumea modernă dela un episcop, toate debuiam a le mistui și după moarte-mi a nu lăsa alta clerului, decât nește datorii mari și multe; — aceasta strânsă a mea parsimonie și tragere dela gura mea zic: mă fac în stare, ca să pot face și în dominiul episcopesc și în edificiurile lui multe prețioase și folositoare meliorațiuni și reparațiuni — pecum va arăta mai sus sub Aa) pomenita specificațiune — și să pot cumpăra tot de odată cu o sută mii floreni în obligațiuni urbariali, — că cu toate taxele și alte cheltueli întru atâta mi-au constat — și bunurile cele frumoase dela Spring, cari eu ca proprietate și aquisitul meu prin literele fundpționali din 23 aprilie 1861 le-am destinat, dat și donat în favoarea și emolumentul clerului și poporului gr.-cat. din Archidieceza *Albei-Iuliei în perpetuum și irrevocabiliter*; — spre foloasele și scopurile în acele litere fundpționali specificate.

§ 3. Acum dară ce mai am, afară de acelea acolo în acele litere fundpționali donate și testate, ce am putut de atunci încoace, sau voiu mai putea și de aci înainte prin obi-cinuita mea parsimonie și tragere dela mine până la moartea

mea aquira și păstra, fiind iară sudoarea și aquisitul meu, voiesc și testez, ca după moartea mea din aceasta viață, să se dea, și să se împărtaşcă între săracele mele rudeni și neamuri, cari mai jos se află specificate, în următorul tip și mod.

§ 4. Inșă vreau anumit să se știe, că substratul testamentului meu acestuia, sau bunurile mișcătoare, cari vin în modul mai jos scris, a se împărți între rudeniile mele mai jos specificande, vor fi:

a) toate mobilele și toate sculele de casă, de masă și de cohna ori și de ce nume ar fi acele.

b) vestmintele de pat și de îmbrăcăminte albe și cele de tot feliul de pănură sau materie.

c) bucatele de tot feliul, ce se vor afla în grăunțe sau în paie strânse, pe cum e cucuruz, grâu, săcară, orz ovăs, alac, fasole, mazere, crumpiri etc.

d) fânul otava, paiele etc.

e) vinul și vinarsul cu buți cu tot cari se află în Blaj.

f) două hinteuri și o căruță cu patru cai de ham și cu toate hamurile și uneltele de ele ținătoare.

§ 5. Din toată aceasta a mea substanță reliquiarie să se scoată mai întâi fondul instruct episcopesc în preț de 2000 floreni m. c.

Care fond instruct fiindcă eu numai în naturale: adecă în mobilia toate ruinate și stricate din revoluțiune și vechi; pecum și în grâu; vin cu vase cu tot, în fân, paie etc. l-am căpătat, iară în bani gata nici batăr un crucer într'acel fond nu mi s'a dăruit, pecum instrumentul transpozițiunii va dovedi, și eu las și voiesc, ca și succesorului meu, din substanța și masa mea acel fond instruct, iară în asemenea efecte și naturale să i-se dea, adecă: în mobilia de casă — cari cu bună seamă vor fi mai bune și mai frumoase, de cum au fost acele cari le-am primit eu — fân, paie, grâu, vin etc. în preț de 2000 fl. două mii floreni m. c.

§ 6. Ce va mai rămânea din substanța mea mai sus în § 4. specificată, dacă legatarii sau erezii mei nu s'ar putea

între sine pe ele în natură împărți frățește, după cum le-ar da soartea — toate să se prețuiască în bani și să se vândă, și suma, ce va rezulta din acele averi, să se împartă în 12 = douăsprezece părți egale.

§ 7. Din aceasta sumă în 12 părți egale împărțită 4 părți să se dea nepoților mei după fratele meu Ioan, adică lui *Sterca Șuluț Iosif*, acum jude primar a cottului Cetății de baltă, și lui *Sterca Șuluț Dionisiu*, acum asesor la judecătoria Cottului Turdei, cari feștecăre din suma ce i-s'ar veni a opta parte ambi vor da fratelui lor *Sterca Șuluț Iános*, acum vice notar a comitatului Clujului; cui eu anumit de aceea nu-i las nimic, că am cheltuit cu el înzadar foarte mult și nu m'a ascultat nici cu căsătoria.

Trei părți să capete nepotul meu după fratele meu Iosif, adică *Sterca Șuluț Alexandru*, anum jude primar in cottul Zaraedului din cari trei părți el își va reține două pe seama sa, iar a treia parte să se împartă în alte două părți, din cari una să o dea fratelui său Iosif, de care eu nimic nu mai știu trăește? sau a murit? iar a doua parte, sau jumătate din a 3-a parte, să se dea surorii sale *Sterca Șulut Netti* măritată acum după Mangesius ces.-regiu Förster în în Dej.

Trei părți va căpăta, sub următoarea condițiune nepotul de nepoată *Neagoe Alexandru*, carele fiind în curtea mea mult s'a sprijinit pe lângă mine. *Neagoe Alexandru* dară din aceste trei părți o parte întreagă o va ținea pentru sine, iar celelalte două părți se vor împărți în cinci părți egali. Și din acestea cinci părți o parte să o capete sora sa *Popa Georgeasa Mimi*, cui și bărbatului ei afară de toată *binecuvântarea* arhierească de aceea nu-i las mai mult, că afară de aceea că ei fiind pe lângă mine s'au ajutat și și-au făcut stare bună, eu încă cu mai multe mii i-am ajutat la facerea casei.

A doua parte din cele cinci o va căpăta a doua soră a lui *Albini Vasilicoaia Neagoe Mili*, care iar împreună cu bărbatul ei fiind deregător în domeniul meu din Spriog mult stare s'au ajutat.

A treia parte din cele cinci o va căpăta sora sa *Bariț Alexoia Fani* din Blaj.

A patra parte din cele cinci o va căpăta sora sa preuteasa din Cisteiu *Mihălțan Carolina* născută *Neagoe*.

Iar a cincea parte o va căpăta nefericita aceea nepoată, — care multă supărare mi-a făcut *Farkas Iosefoaia* născută *Makutz Carolina*: — mai încolo o parte din cele douăsprezece părți a substanței mele mai sus testate și în § 4. pomenite să se împărțească în 3 = trei părți egale, dintre cari una o va căpăta fata consilierului de curte *Moldovan Hani* sau maica sa *Moldovan Dumitreasa* născută *Farkas Hâni* — acum în Viena. A doua o va căpăta *Boier Iános* vice-comitele comitetului Albei inferior.

A treia parte se va da orfanilor prunci a lui *Boier Iosif* din Ofenbaia; cart acum studiază în Blaj.

Iar a douăsprezecea și cea mai de pe urmă din cele douăsprezece părți a mai sus specificatei mele mase se va da *Inașului* meu lui *Hosszu Alexandru*, pentru fidelul serviciu, ce l-a făcut pe lângă mine; iar dacă el s'ar duce înainte de moartea mea dela mine, atunci firește fiind plătit și escontat dela mine, legatul acesta nu i-se va da lui, ci să se dea fiilor celor mici ai nepotului meu *Iosif* primarul jude în comitatul Kükülő lui *Sterca Șuluț Aureliu* și *Flaviu*.

§ 8. Aici vine locul a face dispusețiunile mele în puterea §§-lor al III-lea și al X-lea din literale fundamentali din 23 Apr. 1861, ca după moartea mea, din fundațiunea mea să se poată da stipendii unora mai jos anumiți după cinosura și hotărîrea punctelor 6, 7, 8, 9, 10 a § IX. din acelea litere fundamentali.

Las și testez, ca praeferenter minten după moartea mea să se dea din memorata mea fundațiune fiilor nepoților mei de frați *Déneș, Iosif și Alexandru*, cari poartă numele familiei de *Sterca Suluț*, și descendenților lor; ca acestora după gradul clășilor în literale mele fundamentali la § IX în punctele 6, 7, 8, 9 și 19 hotărâte, minten după moartea mea să se asigneze stipendie.

Las, ca după moartea mea tot pe aceea cinosură a gradurilor clășilor să se dea stipendiu și nepoților mei de nepot lui *Boer Iosif* și altui nepot de nepoată *Neagoe Ioane*, cari ar voi a-și continua studiile mai încolo.

Dela toate rudenii mele, cari voesc a se împărtăși din fundațiunea mea se poștește, ca din mai multe studii, de și nu din toate să aibă eminenție și purtarea morală exemplară sau prima clasă.

§ 9. Las și rânduesc, ca minteni după moartea mea esecutorii testamentului meu acestuia, toate hârtiile cele private scrise mie de diverse persoane privat, sau alte scrisori, cari nu vor fi oficioase sau rațiocinali despre bunurile mănăstirii și alte scrisori asemenea, cari se vor afla în pulpitele meselor sau castenelor, sau pe mese între alte scrisori sau acte oficioase mestecate și învăluite, în rezidența episcopoească, unde locuesc eu, să se dea necetite și necăutate în mânilor și în posesiunile nepoților mei *Dionisiu St. Siuluțiu* și *Iosif Sterca Siuluțiu*, cari apoi alegând cele folositoare pentru sine, precum sunt contractele, rațiociniile și alte documente cari și scrisori le vor ținea și păstra; iar cecelealte hârtii private cari nu vor fi de altă treabă, le vor arunca în foc și le vor nimici.

§ 10. Fiindcă eu în oarele mele cele vacante afară de lucrurile mele cele multe oficioase, cari le-am lucrat cu mâna mea cu multă strădanie, zel și osteneală din mulți auctori am strâns și compus mai multe opuri privitoare la *drepturile canonice*, și la *vechile obiceiuri, uz, praxă, și a disciplinei bisericești adevărat cat. orientale* înainte do schisma lui *Foție* observate în genere — și în specie a *bisericești noastre gr.-cat. din Trannia*, precum sunt:

1. *Anotațiuni, că vechile obiceiuri, uz, instituțiunile și disciplina bisericească nu este iertat nici la o auctoritate bisericească ori cât de eminentă să fie fără știrea și învoirea întregii bisericești, a le vătăma, sau a le schimba sau a le șterge.*

2. *Căsătoria preoților în biserica orientală,*

3. *Prerogativele primatului pontificalui roman de biserica orientală cat. recunoscute.*

4. *Disciplina și învățătura bisericii cat. orient. pentru desfacerea de tot a căsătoriei pentru prea curvia unei părți constatată e ortodoxă și întemeiată pe învățătura lui Isus Hr. a ss. părinți și pe vechiul uz a toatei anticei catolicești biserici.*

5. *Concordatul și conferințele episcopilor rom. și gr-cat. din monarhia austriacă în Viena la an. 1856 ținute.* Op până acum nesfârșit, cari toate vor vărsa după părerea mea, nu puțină lumină asupra *dreptului canonic*, a istoriei precum și a statului de față a bisericii noastre gr.-cat- din *Transilvania*.

6. Op în limba maghiară „*Birálatnak ellenbirálata az oláh nemzet származásáról*“.

7. *Istoria Horei și a poporului român din munții apuseni*, Toate aceștea 7 opuri se află încă până acum nerevăzute și nepurizate.

8. *Op poetic*, versuri de jale purizate și în cea mai mare parte scrise cu slove.

9. *O serioasă căutare în trecutul și venitorul națiunii românești* din punctul de vedere a religiei ei, iarăși cu slove purizată.

Toate acestea opuri, sau altele, cari s'ar afla (de mine oompuse) după moartea mea, cu limbă de moarte și sub anatemă — cine ar îndrăzni a le înstrăina sau a le strica sau a le schimba sau a le mutila sau a le interpola sau a le ascunde și a le ținea la sine — le las și *le testez clerului* cu aceea neschimbândă rânduială, ca toate opurile mele acestea să se adune laolaltă și să se depună în *biblioteca* seminarului Arhi-Diecezan local, și cari încă fiind în viață nu le-ași putea revedea și puriza, după moartea mea să se purizeze și să se compingăluiască sau să se lege, și apoi să se registreze și infereze în *catalogul* cărților și a manuscriptelor bibliotecii seminariului, și apoi cu timp mai favoritor pentru edițiunea cărților, dacă se vor afla demne să se și tipărească.

Insă până atunci încă, pe lângă strânsă priveghiare a bibliotecariului ca să nu se înstrăineze, să fie iertat *preoților* sau *Protopopilor* sau *Profesorilor* sau altor *litterați* mai ales

Români, acolo în sala bibliotecii, a-și face dintr'însele extracte sau și a și-le decopia, însă numai în loc, iar afară de bibliotecă sau nici de cât nu, sau pe lângă *cauțiune* bună și sub *responsabilitatea* bibliotecariului, pe lângă o *previe facultate* împetrândă și dela rectorele seminariului sau *general Vicariului*, și pe lângă *reversale* să se dea rămânând în genere la tot clerul iar în specie fieștecărui *Vicar, Protopop și Preot* din cler dreptul de a priveghia de acestea opuri ca de *proprietatea clerului*, ca să nu se înstrăineze din loc, sau să se piarză, ca cine ar voi, să le poată folosi, și cu timp pe cum mai sus s'a zis să le poată da și în tipar la lumină.

§. 11. Și despre aceasta încă am voit a face pomenire, că eu datorii pasive nu am, fără am o *datorie activă* la *fondul Basiliților*, care după cum vor dovedi rațiociniul meu, cari s'au subșternut în tot anul și se subșterne la exactoratul ces. regesc de stat spre reviziune, și de unde mi-se da pe tot anul și absolutorium, până în a. 1864 au suit la 19.790 fl. v. a. Adecă ținând eu *alodiaturile și moara dela Petrifalău a Basiliților* pe lângă o arândă anuală de 1900 fl. m. c. fără contribuțiune și fără de taxa ecuivalentului și fără alte mai multe greutăți publice, ce sunt impuse și împreunate cu asemenea bunuri, am fost silit în tot anul peste stipulata anuală arândă a suporta dintru al meu propriu și a plăti și contribuțiunea și ecuivalentul și alte datorii impuse sau împreunate cu aceste bunuri, cari toate până la a. 1864 — că despre arândă de pe a. 1865—1866 încă până în ziua de astăzi nu am putut subșterne ces. reg. exactorat de stat rațiociniu, — a suit datoria activă la suma de 19,790 fl. v. a. mai sus pomenită, și din an în an tot mai crește. Din toată datoria mea aceasta activă, care o am ca o pretenziune dreaptă la *fondul Basiliților* și din toată suma, cu care după depusele și prin exactoratul ces. și reg. de stat revăzutele mele rațiocinii s'ar afla după moartea mea, că *fondul Basiliților* e dator mie a-mi răsplăti; jumătate o iert în favoarea *fondului Basiliților* sau a *Gimnasiului*, iar cealaltă jumătate parte din aceea datorie după moartea mea să fie dator *fondul Basiliților* a o refunda per

partes în decurs de 6 ani la fondul *fundațiunii mele în favoarea clerului și a poporului greco-cat. din Arhi-Dieceza Albei-Iulie* făcute.

§ 12. Las, ca îngropăciunea mea să nu fie sumtoasă, și în cât ar admite și demnitatea caracterului episcopesc, să fie simplă.

La săraci cu privilegiul îngropării să se împartă 100 fl. v. a. și minteni după moartea mea să se înceapă un sărindar pentru sufletul meu și să se săvârșească în biserica catedrală prin profesorii de teologie, pentru care osteneală sau sărindar să li se plătească (80) optzeci fl. v. austr. Și espensele îngropăciunii și suta la săraci și cei 80 fl. v. a. pentru sărindar se vor plăti din banii cei gata, cari după moartea mea se vor afla la mine sau în lada mea, și cari eu prin literile mele fundamentale din 23 April 1861 i-am testat și legat în favoarea făcutei mele fundațiuni după tenoarea acelorasi litere fundamentali.

Tot din acești bani să se plătească și datoriile pasive, ce așa conrage cu doctorii și pe la potică. Așișderea tot de acolo să se plătească și plățile restante a servitorilor, cu aceea adaugere, că *Inașului meu Hosszu Alexandru* — dacă cum-va ar rămânea până la moartea mea pe lângă mine — pe anul cel mai de pe urmă, fără ce mai sus i-s'a testat, să i-se dea simbria sau plata unui an îndoită.

§ 13. Rânduiesc, că la rudeniile mele cari sunt cuprinși în acest testament, dacă după moartea mea ar cere și pofti o copie autentică despre acest testament al meu, fără nici o contrazicere să li-se dea, ca să știe fieștecare ce i-s'a testat, cât și ce are de a aștepta și pofti.

§. 14. De executori testamentului meu acestuia rânduiesc, poftesc și rog a fi întreg *Ven. capitul metropolitan*, cari prin *doi indivizi* din gremiul seu exmitenzi împreună cu nepoții mei *Sterca Șiuluțiu Dionisiu* și *St. Șiuluțiu Iosif* cei și mai sus numiți, pe cari asemeni ii rânduiesc dimpreună cu *Veneratul Capitul Metropolitan* de executori ai testamentului acestuia. să binevoiască a suscepe (pe lângă remunerațiune acelora, ce

se vor osteni cu executarea testamentului) această greutate, și a duce toate dispusețiunile acestui testament în deplinire. Rugându-mă tuturor, iar mai vârtos *Ven. Capitul* de iertare pentru toate, ce ași fi greșit, mulțămindu-le pentru toată frățesca dragoste și osteneală, cu care în purtarea lucrurilor celor multe și grele ale oficiului meu m'au sprijinit și ajutat, și dând tuturor fiilor celor sufletești cea de pe urmă din toată inima purceasa binecuvântarea mea Arhierească.

În acest chip declarându-mi sub anatemă neînfrângibila și nestrămutânda mea voie, și așezământul meu cel de pe urmă, însuși și testamentul acesta cu mâna mea l'am scris și pentru mai mare crezământ, că aceasta este dispusețiunea mea cea mai de pe urmă despre specificata mea avere cu subscrierea propriului nume, și cu obicinuitul sigilul meu cel familiar mic îl și întăresc.

Blaj, în 11/23 Octomvrie 1866.

BCU (L.S.) Central University Library Cluj

Alexandru St. Siulutiu m. p.

Arhiepiscopul și Metropolit. Albei-Juliei.

Reprezentațiunea Capitulului metropolitan gr.-cat. de Alba-Iulia ddata 5 Octobree 1868 Nr. 1290, către Prezidiul Guvernului regesc transilvau din Cluj în obiectul confirmării fundațiunii Alexandru Sterca Siuluțiane.

Nr. 1290—1868.

Înaltului presidiu Guvernial

în Cluj.

Răpaușatul metropolit Alexandru Sterca Șiuluțiu a fundat din averea sa o fundațiune pentru scopuri bune și murind dânsul în 1867 în 7 Septemvrie, petrectarea rămasului seu s'a făcut în 8 și următoarele zile a lui Maiu 1868; dupăce însă averea rămasă nu se poate folosi amăsurat scopului, până când nu se confirmă fundațiunea din partea înaltului Guvern și până când nu se finește definitiv pertractarea rămasului, de aceea fiindcă nefolosirea averii, — urmată din nesusirea confirmării, și din întârzierea tribunalului comitatenz din Aiud cu finirea pertractării rămasului, — aduce mari daune, noi rugând rugăm pe Înaltul Prezidiu Guvernial:

a) A dispune, ca recunoaștorea și confirmnrea fundațiunii Ales. St. Șiuluțiane din partea regimului să ni-se dea cât se poate de îngrabă.

b) Ca Tribunalul comitatenz din Aiud să finească cât se poate de iute și cu preferință pertractarea rămasului repausatului metropolit.

Iară în legătură cu aeeste:

c) Să se îndemne Tribunalul comitatenz din Aiud a asigura cu grabă din banii fundaḱunii A. St. Şiuluḱiu acele sume de mult cerute, care se cuvin fondului intercalar, şi aceasta cu atâḱ mai curâḱnd; că fondul intercalar fără acele sume neputându-şi acoperi spesele cureḱnte este espus la mari daune.

Blaj 5 Octobre 1868.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Nota Tribunalului regesc din Aiud ddata 2 Maiu 1874.
Nr. 589 ex 1872, prin care notifică, că Maiestatea Sa Sacra-
tissimă aprobă fundaḱiunea Siuluḱiană.*

589—872 sz7m.

polg.

Nagyméltóságú érsek Váncsa János hittudor urnak

Balázsfalván.

Főispán átteszi a vallás és közoktatási ügyministerium 1869 Deczember 20-án 24349. számú leiratának másolatát, melyben tudatja, hogy Ő császári és apostoli kir. Felsége az elhalt érsek Sterka Sulutz Sándor által tett alapítványt a főfelügyeleti jognak és a kir. kincstár érdekeinek fenntartása melletti záradékkal legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatott, s arról az érdekelt felek értesítését rendeli meg.

Érdekeltek a nagyméltóságú magyar kir. vallás és közoktatásügyi miniszterium 1869 évi deczember 20-án 24349 számú rendelet folytán ezennel értesítettnek, hogy Ő császári és apostoli kir. felsége folyó évi deczember hó 16-án kelt legfelsőbb határozványával méltóztatott a néhai Sterka Sulutz Sándor volt gyulafehérvári gör. kath. érsek és metropolita által az erdélyi gör. kath. szegényebb papok özvegyeinek felsegélésére s a tanügy gyámolítására tett és az 1861 évi április 23-án kelt alapító okmányban valamint az 1862 évi április 8-án kelt pótoklevélben foglalt alapítványt a főfelügyeleti jognak és a kir. kincstár érdekeinek fenntartása mellett legkegyelmesebben jóváhagyni.

Erről érdekelt felek és a végrendeleti végrehajtók tudás végett a fennidézett rendelet folytán azon rendeletbeli meghagyás alapján azon hozzáadással értesítettnek, hogy a gyulafehérvári gör. kath. érsek és káptalan az alapítvány kezeléséről az alapítványi oklevél, valamint a fennebbi legfelsőbb határozvány értelmében minden év végével számoljanak.

A kir. törvényszéknek Nagy-Enyeden 1874 Május 2-án tartott üléséből.

Halmágyi Sándor m. p.
elnök.

Lázár Aurél m. p.
jegyző.

Nr. 589—872

civ.

*Exelenției Sale Domnului Ioan Vancea, Metropolit, Doctor în
sf. Teologie*

Blaj.

Prefectul transpune copia adresei Ministerului de Culte și instrucțiune Nr. 24349 din 20 Decembrie 1869 prin care face cunoscut că Majestatea Sa Cezaro și Regească Apostolică s'a îndurat preagratios a aproba fundațiunea făcută de repausatul Metropolit Alexandru Șterca Sulucz pe lângă clauzula susținerii dreptului de inspecțiune supremă și a intereselor erariale regești, despre ceace și dispune incunoștințarea părților interesate.

În sensul ordinului Înaltului Ministeriu de Culte și Instrucțiune Nr. 24349 din 20 Decembrie 1869 se incunoștințează prin aceasta cei interesați că Majestatea Sa Cezaro și Regească Apostolică prin Înaltul Decret din 16 Decembrie s'a îndurat prea grațios a aproba fundațiunea fericitului fost Arhiepiscop și Metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș cândva Alexandru Sterka Suluț făcută la 23 April 1861 și cuprinsă în codicilul din 23 April 1862, pentru ajutorarea văduvelor de preoți mai lipsite și promovarea învățământului, pe lângă menținerea dreptului de supremă inspecție și a intereselor erariale regești.

Conform suscitatăului Ordin se incunoștințează partidele interesate și executorii testamentari cu acel adaus ca Arhiepiscopul gr.-cat. de Alba-Iulia și Capitlul să deie rațiuni la finea fiecărui an, atât în înțelesul literelor fundamentale cât și în sensul suscitatăului Ordin Preaînalt.

Din ședința Tribunalului reșesc ținută în Aiud, la 2 Maiu 1874.

Alexandru Halmágyi
președinte.

Aurel Lázár
notar.

Regulament

pentru afacerile fundațiunii „Alexandru Sterca Șiuluțiu“
pertractat și votat în ședințele Senatului fundațiunii ținute la 2 Iunie 1906

Cap. I.

DISPUSEȚIUNI GENERALE.

§. 1.

Fundatorul de eternă memorie prea fericitul arhiepiscop și metropolit gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș Alexandru Sterca Șiuluțiu prin literile fundaționale ddt 23 Aprilie 1861, și testamentul seu ddt 23 Octombrie 1866 administrarea și manipularea fundațiunii sale a încredințat-o metropolitului gr.-cat. de Alba-Iulia cu capitlul metropolitan, luând în conziliu și bărbați seculari români de religiunea gr.-catolică așezați în oficii de frunte sau onorați cu stima publică a românilor.

§. 2.

Spre a regula organismul administrativ al numitei fundațiuni, s'a compus acest regulament, a cărui dispusețțiuni urmează:

Cap II.

DISPUSEȚIUNI SPECIALE.

Organele de administrațiune și manipulare ale fundațiunii.

§. 3.

În senzul s. Canoane ale bisericii gr.-cat. și în senzul așczământelor arhidiecezii de Alba-Iulia în special în senzul literilor fundaționale ddt 23 Aprilie 1861. —

Ingrijirea și administrarea fundațiunii „Alexandru Sterca Șiuluțiu o deprinde.

a) Metropolitul gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș cu capitul metropolitan și cu bărbații seculari prevăzuți în § 1 al Literilor fundamentale, cari la o altă constituie „Senatul fundațiunii“.

b) Delegațiunea Senatului care cu Metropolitul și cu capitul metropolitan constituie „Directorul fundațiunii“.

A) Senatul fundațiunii.

§. 4.

Senatul fundațiunii î-l compun:

a) Metropolitul ca președinte.

b) Capitlul metropolitan.

c) Membrii seculari români de religie gr.-catolică așezați în oficii mai de frunte de pe teritoriul fostului mare principat al Transilvaniei, chiar și dacă după oficiu ar locui în alt loc în Ungaria și alți bărbați seculari tot de pe acel teritor, onorați cu stima publică a românilor (Lit. fund. §. I și XVII).

Aceștia după uzul de până acum sunt a se conchema în număr cel puțin dublu după cum e numărul membrilor capitlului.

§. 5.

Lista acelor bărbați seculari, cari în înțelesul literilor fundamentale au cualificațiunea de a fi chemați în consiliul acesta al fundațiunii, o compune pentru restimpul dela o ședință ordinară a senatului până la cealaltă, metropolitul împreună cu capitlul ținând cont de indigitările cuprinse în § 1. a literilor fundamentale. Lista aceasta poate să cuprindă mai multe nume decât 20 (douăzeci). La o ședință a senatului sunt a se chema însă numai douăzeci.

§. 6.

Lista membrilor seculari compusă în modul numit în § 5. se prezintă senatului spre cunoștință iară membrii actuali ai

senatului pot propune și susceperea altora de aceia cari nu se vor fi aflând în aceea listă.

§. 7.

Dintre membrii seculari susceptuți în lista de sub §. 6. vor fi chemați la ședințele senatului 20 inși, și anume, dacă nu obvine vre-o pedecă cei 20 cari se află la începutul listei.

§. 8.

Dupăce senatul se adună numai la șase ani odată, iară literile fundamentale prescriu, ca conziliul fundațiunii să se adune în fiecare an, sau cel puțin în doi ani odată, senatul va alege din sinul seu pentru durata de șase ani o delegațiune de bărbați mireni, cari împreună cu metropolitul și cu capitlul constituiesc „Directoriuul“, carele va rezolvi acele afaceri ale fundațiunii, cari în acest regulament nu sunt rezervate senatului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Agendele senatului.

§. 9.

Senatul ține tot la șase ani o adunare ordinară, în caz de necesitate la deciziunea metropolitului și capitlului se pot chema și adunări extraordinare.

Senatul decide prin majoritate de voturi computeate după prescisele §-lui VIII L. f. asupra următoarelor afaceri a-le fundațiunii:

a) Alege pentru restimpul dela o adunare ordinară până la cealaltă pe vicepreședintele și membrii seculari ai Directoriuului.

b) Stabilește capitalele formate conform §-lor II. IV. IX. XXIII Lit. fund. și decide asupra modului elocării, schimbării și întrebuintării acestor capitalii conform §-lui 6 și 7 din literile fundamentale.

c. Cu ocaziunea stabilirii de capitalii nouă de câte 250,000 floreni, stătorește și numărul, calitatea și cantitatea pensiu-

nilor, stipendiilor și salarelor prevăzute în §§-i IX, XII și XVII Lit. fund. și decide și asupra înmulțirii, înpuținării întocmirii și suplinirii salariilor profesorilor prevăzuți în §. XXIV Lit. fund.

d) Senatul în un consiliu amplificat așa cum prescrie §. XXIV Lit. fund., atunci când va admite capitalul fundațional, va decide asupra modului înființării și fundării unui institut mai înalt științific pentru promovarea științelor, artelor frumoase și folositoare, precum și a religiozității și moralității clerului și a românilor.

e) Censurează rapoartele subșternute de directoriu și decide asupra acelor afaceri, asupra cărora este recvirat de directoriu ori capitul ca să decidă.

f) Dă directoriului instrucțiuni cu privire la principiile, cări sunt de a se urma la administrarea și manipularea fundațiunii.

§. 10.

Senatul i-l conchiamă totdeauna Metropolitul în înțelegere cu capitlul metropolitan. Metropolitul duce în acela prezidiul.

§. 11.

Ca senatul să poată aduce deciziuni valide, ordinar trebuie să fie afară de președinte cel puțin 20 membrii de față, cari apoi decid, prin majoritate de voturi. Iară în caz când s'ar fi întrunit la ședință membrii în număr mai mic de douăzeci atunci pot decide și numai cei de față; aceștia însă numai așa pot aduce concluze valide, dacă două din trei părți a celor prezenți vor fi votat pentru respectiva deciziune. Membrii rămași în minoritate au drept ca pentru justificarea sa să-și dea vot separat la protocol, ceea ce însă nu împiedecă esecutarea concluzelor majorității.

§. 12.

Membrii senatului la oara prefiptă pentru prima ședință adunându-se în sala menită spre acest scop, trimitând din

sinul lor o deputațiune de doi inși, invită pe metropolitul la ședință. La ședințele următoare despre întrunirea membrilor va fi președintele prin notari încunoștiințat.

§. 13.

Notar al ședințelor va fi notariul ordinar al directoriului și lângă acesta senatul alege din sinul seu încă un notar secular pentru o sesiune.

§. 14.

La ordinea debaterilor va servi de bază programul prezentat de cătră prezidiu și comunicat membrilor deodată cu convocatoriul. Prin concluz al senatului se poate face însă abatere dela acest program, atât cu privire la ordinea zilei, cât și a obiectelor; așa că senatul poate statori altă ordine de zi, și poate pune sub dezbateri și de acelea obiecte, ținătoare de fundațiune, cari nu sunt cuprinse în program.

§. 15.

Fiecare membru al senatului poate vorbi la obiectul ce stă la ordine numai odată, acelora însă cari fac propuneri precum și referenților comisiunilor, le stă în drept, ca pentru a-și apăra părerea să ridice cuvântul final.

§. 16.

Acel membru care cu privire la obiectul, ce stă sub dezbateri e în persoană, ori prin oare-care membru al familiei sale interesat, nu poate lua parte la dezbateri și votare ci trebuie pentru durata debaterii asupra acelui obiect, să se retragă.

§. 17.

Senatul dacă vre-un obiect al pertractării pretinde studiu sau pregătiri, poate să esmită pentru studierea unei sau alor mai multe cauze o comisiune sau pentru diverse cauze mai multe comisiuni, cari apoi își vor subșterne prin referențul lor opiniunea în scris, și aceasta apoi va servi de bază la pertractare în senat.

§. 18.

Afacerile președintelui senatului sunt: a convoca senatul la timpul seu, a conduce consultările, a enunța concluzele, și a purta grije pentru acurata împlinire a aceloră.

§. 19.

Afacerile notarilor sunt: ducerea protocolului ședințelor și a celorlalte agende împreunate cu același. După încheierea sesiunii senatului spedițiunile de lipsă le va efectui în înțelegere și conform inviațiunilor ce le va primi dela președinte, acel notar, care e totodată și notariul ordinar al Directoriului.

§. 20.

Senatul nu va avea protocol separat de esibit și expedițiune, ci actele senatului, precum și rapoartele ori suplicile intrate la adresa senatului se vor prezenta la protocolul de esibite a Ordinariatului metropolitan. Din cancelaria metropolitană se vor face și spedițiunile, însă nu în numele Consistoriului, ci în numele: „Senatului fundațiunii Alexandru Sterca Șiuluțiane“.

§. 21.

Protocolul unei ședințe a senatului se verifică prin însuși senatul la începutul ședinței următoare. Pentru vericarea protocolului ultimei ședințe se alege o comisiune verificătoare, care va face verificarea sub prezidiul președintelui respectivei ședințe.

§. 22.

Protocoalele verificate ale ședințelor senatului se depun în arhiva metropolitană. Se induc însă în ordine cronologică împreună cu protocoalele ședințelor directoriului și într'o carte legată care carte în ședințele senatului și ale Directoriului va fi pusă pe masa, la care se fac consultările ca să fie la mână atunci, când va fi lipsă a se căuta vre-o deciziune oarecare anterioară.

§. 23.

Spedițiunile senatului le subscrie președintele și unul din notarii, cari au funcționat în aceea ședință în care s'a adus respectiva decisiune.

B) Directoriul fundațiunii.

§. 24.

Directoriul fundațiunii se compune din capitlul metropolttau și delegații seculari aleși de cătră senat sub prezidiul metropolitului.

§. 25.

Membrii seculari ai Directoriului aleși de cătră senat, sunt afară de vicepreședintele secular, în număr de 10. Sunt însă a se alege tot de cătră senat și 4 membrii suplenți, cari în caz de lipsă vor fi chemați în ordinea după cum sunt aleși, spre a suplini pe cei ordinari la ședințe.

§. 26.

Cel ce este dator fundațiunii, nu poate fi membrul directoriului.

§. 27.

Agendele directoriului sunt toate acele afaceri ale fundațiunii, cari în înțelesul literilor fundaționale are Mitropolitul și Capitlul să le rezolve împreună cu konziliul bărbaților seculari, și cari nu sunt rezervate senatului; în specie directoriul:

a) Execută deciziunile senatului administrativ, cu cari va fi însărcinat, și face rapoartele cerute de același.

b) Statorește pe baza preliminariului pregătit de Capitlul metropolitan bugetul fundațiunii pentru fiecare an administrativ.

c) Subșterne senatului pentru adunarea sa ordinară, raport despre starea pecuniară a fundațiunii și a bunurilor imobile ținătoare de aceeași.

d) Îi stă în drept să se informeze prin esmisi ai sei, despre starea bunurilor nemișcătoare ale fundațiunii, despre buna și proventuoasa elocare a capitaliilor, despre corecta manipulare a venitelor și interusuriilor, precum și despre progresul învățământului la institutele susținute, în sensul §. 24. din statute, din această fundațiune.

e) Se informează despre stipendiștii fundațiunii și progresul lor în studii, spre care scop capitlul metropolitan va

comunica fiecărei ședințe a directoriului catalogul stipendiștilor, numele și condițiunea părinților, institutul de învățământ care-l frecventează, cuantitatea stipendiului, timpul de când îl folosește și progresul în studii a stipendistului.

§. 28.

Directoriul îl conchiamnă metropolitul în tot anul odată la ședință ordinară, iară la ședințe extraordinare de atâtea ori de câte ori metropolitul și capitlul seu o vor afla a fi de lipsă. Cu convocatoriul de odată li-se inmanuează celor che-mați și programul obiectelor de desbatere. Acel membru în-vitat la sesiunea directoriului, carele este împiedecat de a se înfătoșa, are despre această fără amânare să încunoștiințeze pe președinte, ca să poată dispune pentru substituire.

§. 29.

Președintele ordinar al directoriului este metropolitul sau vicarul seu general. Impedecați fiind aceștia să ducă prezidiul, atunci în respectiva ședință va duce prezidiul vicepreședintele secular.

§. 30.

Notariul directoriului este notariul ordinar al Capitlului, directoriul însă își poate alege pentru fiecare sesiune și un notar secular.

§. 31.

Ca directoriul să poată aduce deciziuni valide trebuie să fie de față cel puțin 15 membrii cu președintele împreună cari apoi decid prin majoritate de voturi, iar neputându-se întruni membrii în numărul de sus, atunci decid cei de față, cari însă numai așa vor putea aduce concluze valide, dacă două terțialități a celor de față vor fi votat pentru respectiva propunere.

§. 32.

Dispusețiunile §§-lor 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, se vor aplica în mod corăspunzător și la directoriu.

Comisiunea pregătitoare.

§. 33.

Directorul, când va fi din nou ales de senat la prima sa constituire alege din sinul său o „comisiune pregătitoare“ de trei membri ordinari și trei suplenți, pe care Mitropolitul o concheamă la consultare cel puțin cu 1 (una) zi înainte de ziua prefaptă pentru ședința directorului. Această comisiune:

a) va examina raportul făcut de administrațiunea centrală capitulară, asupra stării materiale a fundațiunii, va censura raționările de pe anul administrativ trecut pe baza preliminarului comunicat ei de către capitol, va pregăti proiectul de buget pentru anul următor, va cerceta cassa și contabilitatea, iară despre rezultat va face raport în scris în ședința directorului;

b) va examina propunerile ce le va face administrațiunea cu privire la administrarea averii fundamentale, și va da opinii în scris în ședința directorului;

c) va examina suplicile ce vor fi îndreptate către directoriu și va substerne în privința acelor opinii să directorului.

§. 34.

Spedițiunile directorului le subscrie președintele și notarul ordinar al directorului. Ei subscriu și alte acte, cari emanează din un concluz al directorului.

C) Capitolul metropolitan.

§. 35.

Capitolul metropolitan are de a împlini toate acele agende cari în literile fundamentale sunt rezervate metropolitului și prezbiteriului său. În deosebi capitolul:

a) votează împrumuturi din fundațiune;

b) încasează venitele;

c) asemnează la cassă solvirile;

- d) deprinde administrația averilor fundațiunii;
- e) examinează rațiociniile organelor administrative și manipuloare, și subșterne rațiociniile anuale spre suprareviune directoriului fundațiunii;
- f) escrie concursurile la stipendii, pensiuni și la catedrele de profesori;
- g) inspecționează învățământul și progresul instrucțiunii publice, la institutele susținute din această fundațiune;
- h) încunoștiințează clerul din an în an despre starea fundațiunii (L. f. §. I.);
- i) reprezintă fundațiunea în cauzele procesuale și afară de proces;
- l) pregătește și subșterne directoriului despre fiecare an administrativ raport despre starea fundațiunii, precum și preliminar de budget;
- m) executază deciziunile senatului administrativ și ale directoriului;
- n) face investigațiunile prevăzute în §. XIV. L. f. și obvenind cazurile acolo menționate, decide asupra subtragerii pensiunilor.

§. 36.

Capitulul la aducerea de concluze, în cauze ținătoare de această fundațiune, procede după prescrisul normativelor proprii.

Oficiile ajutătoare ale capitlului.

§. 37.

Oficiile ajutătoare sunt:

- 1, Administrațiunea centrală capitulară, și
2. Cassa centrală arhidiecezană.

§. 38.

Averea imobiliară a fundațiunii Alexandru Sterca Șiu-luțiene se administrează prin organele Administrațiunii cen-

trale capitulare, în modul prescris în statutele Administrației centrale capitulare, aprobate prin Ordinariatul arhiepiscopesc gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș cu datul 5 Decembro 1900 Nr. 5842.

§. 39.

Banii și hârțile de valoare ale fundațiunii le manipulează Cassa centrală arhidiecezană, în modul prescris și prin organele prevăzute în „Statutele capitulare pentru Cassa eentrală a arhidiecezei gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș“ aprobate de Conzistoriului metropolitan cu datul 29 Octobre 1889 Nr. 3728.

§. 40.

Statutele celor doue organe de administrațiune menționate în premergătorii doi paragrafi, sunt a se adauge regulamentului prezent ca adnexe.

§. 41.

La administrarea fundațiunii Alexandru St. Șiuluțiane, organele administrative au să țină cont de dispușețiunile §-lui V. Lit. fund., după cari averea acestei fundațiuni nu se poate mesteca cu averea altor fundațiuni. Prin urmare Administrațiunea va trebui să ducă despre această fundațiune comp-turi proprii și să facă rațiocinii separate.

§. 42.

Capitulul metropolitan poate dispune, ca organe de ale Administrațiunii să fie de față la ședințele senatului și ale directoriului, și să dea dăslușirile de lipsă asupra afacerilor de administrarea averilor și manipularea banilor și averilor fundațiunii. Un atare organ însă are numai vot conzultativ.

§. 43.

Tot cu vot conzultativ poate participa la ședințele senatului și ale directoriului și avocatul arhidiecezan, spre a da deslușiri asupra proceselor și cauzelor iuridice ale fundațiunii.

Spesele de administrare.

§. 44.

Fundațiunea A. St. Șiułuțiană contribuie la spesele de administrare în modul prevăzut în regulamentele citate la §§-ii 38 și 39.

§. 45.

Tot fundațiunea poartă și spesele împreunate cu esmi-siuni făcute în interesul fundațiunii, precum și cu ședințele senatului și ale directoriului.

§. 46.

Membrii directoriului și ai senatului, cari nu au locuința în Blaj, primesc pe timpul petrecut în călătorie și la ședințe, un diurn de 10 coroane la zi și ca vectură prețul unui bilet de a II-a clasă pe calea ferată, precum și prețul trăsorii la gară și dela gară; iară unde nu se poate călători pe calea ferată, pentru vectură câte 30 fileri de chilometru. Cluj

Cap. III.

DISPUSEȚIUNI TRANZITORII.

§. 47.

Regulamentul acesta intră în valoare cu votarea lui prin senatul fundațiunii, mai încolo apoi îngrijirea și administrarea fundațiunii A. St. Șiułuțiane se va întâmpla în înțelesul acestui regulament, tot odată instrucțiunea pentru organele concrezute cu administrarea și manipularea fundațiunii Al. St. Șiułuțiane, votată în conziliul administrativ la 7 Septembrie 1874 iese din valoare.

§. 48.

În sesiunea aceea a senatului, care va vota acest regulament, lista bărbaților seculari, cari au îndreptățirea de a fi

În viitor membrii ai senatului, o compune însuși senatul la propunere prealabilă din partea Capitlului având conziderare însă la acei bărbați seculari, pe cari Metropolitul și până acuma i-a învitat la ședințele senatului. (§. 5. 6.)

Dat din ședințele Sanatului fundațiunii „Alexandru St. Șiuluțiu“ ținute în Blaj la 2 Iunie 1906.

Victor Mihályi m. p.
Arhiepiscop și Metropolit gr.-cat.
de Alba-Iulia și Făgăraș.

Iacob Popa m. p.
notariul senatului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

